

MLADIKA

Št. 8 1988

Poština plačana v gotovini
Skupina III/70 - mesečnik
oktober 1988

Spedizione in abb. postale
Gr. III/70 - Periodico mensile
ottobre 1988

■ L. 3000 ■

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

II 117 986 1988

999430057,8

COBISS ©

MLADIKA 8

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXII.

KAZALO

Razmislimo svoj položaj . . .	97
Tomaž Simčič: Draga '88. . .	98
Mogoče ne veste	
o letošnji Dragi	99
Pavle Zidar: Dolenjska;	
Po belih zobeh; Nekdo . . .	101
Ob 40-letnici Slovenske	
prosvete v Trstu	102
Jelka Cvelbar:	
Vsaj enkrat v letu.	103
Maks Šah:	
Novo šolsko leto	104
Antena	105
Iz slovenske publicistike . . .	108
Martin Jevnikar:	
Zamejska in zdomska litera-	
tura (Vojko Arko)	110
Ocene: P. Zovatto: Italijanski	
in slovenski katoliški tisk v	
Trstu (M. Jevnikar)	111
Dr. Miloš Kralj:	
Vnetje želodčne sluznice . . .	112
Na platnicah: Pisma; Čuk na	
Obelisku; Listnica uprave;	
Za smeh	
Prilogi:	
RAST 45-88, pripravlja ured-	
niški odbor mladih.	
Pavle Merku: Svetniki v sloven-	
skem imenoslovju (str. 25-28)	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA
Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 22.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Jugoslavi-
jo 10.000 din. Druge države 29.000
lir (ali enakovreden znesek v tuji va-
luti), po letalski pošti 39.000 lir.

Tisk in fotostavek:
»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

JE KNJIGA RES POŠLA?

Da je knjiga Franca Cerarja PARTIZAN NEKOLIKO DRUGAČE pošla, ta glas me ni presenetil, ko mi je prišel na uho: jezuit, ki ne opisuje svoje demobranske ali četniške, ampak partizansko preteklost, to vendar ni vsakdanja reč!

Pa me je prijatelj poučil: »Ni res! To kriticarico, da je knjiga razprodana, je morala vreči ven oblast, da bi jo ljudje čim manj brali. Saj je tudi taka, da je boljše, za Partijo, da jo Slovenci čim manj berejo, posebno mladi. A knjiga se še dobi!«

Res sem jo dobil, jo prebral kot kriminalko in si rekel: še ena mina v same temelje komunistične »resnice« o revoluciji! Tem močnejša, ker je njen naboj do kraja krščanski, brez sovraštva in revanšizma. Poleg tega zna biti Cerar kritičen na vse strani, vključno do katoliške: vzemi njegovo rezerviranost do mladcev v Novem mestu! In še nekaj: Cerar se v tej knjigi loteva tabuja, ki se ga doslej ni upala lotiti v Sloveniji še nobena tribuna, tudi NOVA REVILJA ne: o upravičenosti upora 1941. Z drugo besedo: ali je mogel tisti upor koristiti slovenskemu narodu ali edine Koministični partiji, da si monopolizira protikupatorske pozicije.

Jaz bi ob tej čudovito pošteno knjigi rekel kar: knjiga leta!

Kako, da katoličani v Sloveniji nimajo nobene literarne nagrade, da bi izkazali takšni knjigi priznanje, ki ga zasluži?

G. V.

SEŽANSKI OBČINI DAJEM PRAV

Kar je dobrega na Slovenskem, naši ljubi sosodje Italijani vse radi poberejo, od žensk do gob, čeprav znajo sicer tajiti celo naš obstoj. Po obilnem deževju so na Krasu pognale gobe in zdaj ajde čez mejo na vse strani proti Tomaju, Senožečam in Brkinom. In potem domov z nabrekli torbami jurčkov in žordank volit LISTA PER TRIESTE. Sežanska občina je temu rekla: zapik! Prav je naredila! Naj gredo tisti naši prijatelji iskat gob po Piazza Unità! Po starem mestu, v kraljestvu mačk,

v kakšni ulici Riborgo, utegnejo najti kakšne primerke, ki jih na našem Krasu ni.

P. Š.

ŠE OB ZAMENJAVI V SKA

Pisec pisma U. C. »Ob zamenjavi v SKA« se je v Mladiki številka 5/6 spotaknil ob pisanje tajnika Slovenske kulturne akcije, Toneta Brulca. Pisec pravi, da dva Brulčeva nastopa v zadnjem času nista na tisti širokosrčni ravni, ki jo je do zadnjega uspelo obdržati dosedanjemu predsedniku SKA Ladislavu Lenčku.

Poglejmo, nad čem se je spotaknil U. C. Zdi se, da predvsem nad člankom v »Celovškem zvonu« (marec 1988), v katerem Brulc odgovarja na članek Viktorja Blažiča »Dobljena vojna — izgubljen mir«.

Brulc očita Blažiču, da se je pri pisanju svojega članka poslužil lažnih poročil o dogodkih, ki so se izvršili v začetku druge svetovne vojne. Ta lažna poročila je tedaj razširil komunistični tisk. Brulc pa je bil tedaj osebna priča in očividec dogodkov, ki jih Blažič popisuje v neresnični obliki. Zakaj bi ne smel Brulc zapisati tistih dogodkov, ki jih je in kakor jih je sam doživel?

Blažič v omenjenem članku med drugim trdi, da je prvi množični protiklerikalni upor nastal po razpadu Jugoslavije na Dolenjskem v aprilu in maju 1941, ko je množica kmetov, nahujskana od hitlerjanskih agitatorjev, množično, z nacističnimi zastavami uprizorila demonstrativen pohod v Novo mesto in terjala nemško zasedbo, namesto italijanske. Hitlerjanci so kmete naščuvali tudi zoper duhovščino tako, da je morala domala vsa pobegniti za italijansko demarkacijsko črto.

Brulc je kot osebna priča odgovoril Blažiču, da takega množičnega protikle-

4. stran platnic IIII►

SLIKA NA PLATNICI: V okviru tretjih koroških dnevov v Italiji je v Trstu in Gorici nastopil s stilnim koncertom »PONIŽANI IN RAZŽALJENI - pesmi zatiranih narodov« mešani pevski zbor ROŽ iz Št. Jakoba. V dvorani pri Salezijancih v Trstu je pevce in goste pozdravil v imenu organizatorjev prof. Marjan Kravos.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marjan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal (likovna oprema) in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Razmislimo svoj položaj

Pisatelj Alojz Rebula se je na letošnji Dragi s svojim velikim smislom za sintezo spraševal, kam plovemo. Naše izhodišče za ta uvodnik je precej podobno. Sprašujemo se, kje smo?

Kje smo po 45 letih od konca zmagoslavne leta 1945? Kje smo od divjega leta 1948? Kje smo od prelomnega leta 1954 in še po osimskem letu 1975?

Vse te letnice so rezale v naše narodno telo še posebej tu na Tržaškem. Nekaj tega dogajanja je spremljala tudi naša revija v svojih 32 letnikih. Zato se lahko toliko bolj upravičeno sprašujemo, kje smo.

Nekaj odgovorov na zastavljeno vprašanje nam je dal pisatelj Rebula v že omenjenem govoru na letošnji Dragi, vendar z ozirom na ves slovenski prostor in na ves slovenski svet. Toda njegove najbolj pekoče trditve o »matični depresivnosti«, o »zamejskem odmiranju in zdovski razpršenosti«, o »ideoloških tabujih«, o »psihološkembivanjskem dnu«, v katerega nas je »pripeljala leninistično-kardeljevska odprava«, o »deklariranjem sestopanju z oblasti« in o računih, ki za »slovenskega kristjana... še daleč niso sklenjeni«, so poročevalci občli, tako da glavne teme njegovega nastopa skoraj niso odmevale. Nihče jih ni registriral, nihče ni z njimi polemiziral. Kot da so njegove besede padle v praznino, v veliko gluho lozo. Tistim, ki se zdi, da imamo preveč svobode, lahko postrežemo s to gluho lozo... To je dokaz, da svobode ni in ne bo nikoli preveč.

* * *

Kot odgovorni kulturni delavci ne moremo ob tem molčati. Zato na uvodnem mestu te številke obnavljamo in punktiramo te misli, posebej glede na naš zamejski prostor.

Ne moremo si zapirati oči pred bolečimi dejstvi:

— da nekatere naše osnovne šole, ki smo jih pred 40 leti ustanovljali in pred desetimi leti svečano poimenovali, hirajo; da od nekaterih teh institucij ostajajo samo table in zidovi (Medjavia, Štivan, Cerovlje...);

— da se naše gledališče vleče iz krize v krizo, ki ni samo finančna, saj se je doslej denar še vedno našel, ostajali pa so drugi problemi (igralski kader, obisk...);

— da naša društva in domovi — ne vsi, hvala Bogu — životarijo; da so v nekaterih športnih eki-

pah trenerji in igralci večinoma ne-Slovenci; da se nekateri tako v prosveti kot pri športu rešujejo s formulo o združevanju moči;

— da je naš radio vse manj kulturna ustanova (nižja raven jezika, površnost, včasih tudi prostaštvo); da je skoraj povsem izginila iz tega medija ugledna institucija Radijski oder, ki je bila steber radijskega programa vsa povojna leta;

— da tudi na političnem področju izgubljammo pozicije: italijanska socialistična stranka ni pri zadnjih volitvah izvolila slovenskega predstavnika ne na goriško pokrajino ne na tržaško občino in pokrajino; da je Slovenska skupnost svojega predstavnika na deželi komaj obdržala; da KPI z nazadovanjem na volitvah spravlja v nevarnost slovenske predstavnike, ki jih še ima...

* * *

Upravičeno se torej lahko sprašujemo, kje smo po tolikih letih dela, garanja, ustvarjanja. Ustavili smo strukture, tako javne kot privatne. Za prve nosimo odgovornost vsi, za druge pa vsak za svoje.

Ne glede na to, kaj delajo drugi, smo kristjani odgovorni za tiste, za katere nosimo odgovornost samo mi.

Poskrbeti moramo še dokončno za utrditev svojega kulturnega jedra v centru mesta, za svoj mladinski center na Opčinah, za svoje periferne strukture, za svoja glasila, društva in ustanove. Ne gre za to, da bi ustanovljali paralelne strukture. Za to danes ni čas in bi bilo nesmiselno tratenje sil. Toda kot zavedni člani skupnosti moramo narediti svojo dolžnost in ne samo čakati in kritizirati. Začeti moramo pri sebi. Če ne bomo zavestno in zagrizeno zastavili lopate, če ničesar ne bomo žrtvovali za našo narodno skupnost, nas bo — vsaj kot skupnost — odpihnilo. In kdo si za to prevzame odgovornost?

* * *

Za svoja kulturna ognjišča potrebujemo voljnih rok in sredstev. Roke imamo, a jih moramo pomnožiti. Sredstva so skromna in nezadostna. Vse naše organizacije ne premorejo uradnika, ki bi bil na razpolago v našem kulturnem središču. In vendar če bi 500 prijatelj — ali nas je toliko? — žrtvovalo 10.000 lir na mesec za te skupne zadeve, bi imeli na razpolago pet milijonov na mesec ali 60 milijonov na leto. Ali se s to vsoto res ne da nič narediti? In smo res taki reveži, da teh žrtev ne zmoremo?

Diagnoza slovenskega trenutka Tomaž Simčič

Letošnji, 23. Dragi je bilo usojeno, da je nekako zaključila vroče in obetavno slovensko poletje '88. To poletje se je začelo z mogočno manifestacijo na ljubljanskem Kongresnem trgu in se nadaljevalo mimo Mosteca vse do pretresljivih dogodkov na Roški cesti. Ozračje se je v nekaj mesecih naelektrilo, in to ne samo v Sloveniji, ampak tudi na tej strani državne meje. Morda se je prav zato kdo zaskrbljeno spraševal, kako bo po vsem tem odmevala Draga, kaj bo imela še povedati novega, potem ko je bilo povedano že vse, kar je bilo možno povedati. V akademsko puščobnost pa tudi ni smela za nobeno ceno zdrseti. A že na tiskovni konferenci, v petek, 2. septembra, ko so bila razglašena imena predavateljev, so se dvomi po večini razblinili. ...Predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor je v sobotnem nagovoru pravilno poudaril dragocenost Drage predvsem »v njenem boju za idejni in politični pluralizem v najširšem slovenskem prostoru, ko je skušala obdržati pri življenju sposobnost kritičnega in svobodnega obravnavanja preteklosti in sedanjosti in ko je postavljala predloge prihodnjega razvoja, da ne bi slovenski narod v vsem svojem pojavljanju izgubil korak za razvitim svetom in pridobitvami Evrope.«

»To bo kvalitetna Draga«, so si mislili mnogi. In mislim, da ne tvegam veliko, če trdim, da je bila to v resnici kvalitetna Draga, ena od tistih Drag, ki bo mar-

sikateremu udeležencu še dolgo ostala v spominu. Pa ne toliko zaradi izredne udeležbe (ki je bila gotovo rekordna, čeprav še vedno po zaslugi prijateljev od zunaj), niti ne zaradi dejstva, da smo v tržaškem slovenskem dnevniku (po mnogih letih) najbrž prvič brali skoraj povsem naklonjeno oceno teh študijskih dni. Upam si trditi, da svojstvenega pečata letošnji Dragi niso dala niti predavanja sama na sebi, ampak predvsem predavatelji s svojo osebnostjo, svojim nastopom, svojim smislom za sintezo.

Študijski dnevi Draga 1988 so bili tako srečanje najprej s politikom, ki svojo panogo jemlje za to, kar v resnici je, namreč umetnost možnega, s pisateljem — Srbom, v katerem je poslušalstvo takoj zaslutilo veliko več kot samo esteta in kulturnika, namreč etično prizadetega narodnjaka, zaljubljenega v svoj preizkušani narod, dalje je bila Draga srečanje s teologom — zgodovinarjem, ki je znal jasnovidno ločiti trajno od zgodovinsko pogojenega, nesprenljivo bistvo krščanskega sporočila od spremenljivih oblik, v kateri se to sporočilo v zgodovini uteleša, in končno s pisateljem in kulturnikom, kateremu je beseda veliko več kot golo znamenje. Je orodje, s katerim je slovenskemu svetu izpovedal svojo prizadetost ob zgodovinski usodi svojega naroda, pa tudi svojo voljo, da se izzivom in preizkušnjam ne umakne v varno zavetje nevtralnosti in neškodljive »literarnosti«, ampak da se od-

Predstavitev letošnjih predavateljev in prvo predavanja je bilo zaradi slabega vremena v dvorani Finžgarjevega doma

Prvi predavatelj na Dragi '88 je bil avstrijski državni poslanec dr. Karel Smolle

krito opredeli za vse tiste, ki se v sedanjem trenutku borijo za narodno suverenost, za demokracijo in za človekove pravice.

V petek, 2. septembra se je poslušalcem v Finžgarjevem domu (slabo vreme ni omogočilo prireditve na prostem) kot prvi predstavil poslanec Koroške enotne liste, izvoljen v dunajski parlament na listi Zelenih, dr. Karel Smolle. V predavanju z naslovom »Manjšinstvo z evropske perspektive« se je naslonil na listino o manjšinskih pravicah, ki jo je sprejel Evropski svet in ki vsebuje pomembne zaščitne norme za narodne manjšine. V zaključnem delu svojega posega je v dvanajstih zgoščenih točkah zavzeto nakazal, v čem bi se po njegovem mnenju manjšinska politika morala prilagoditi zahtevam časa (recimo večja pozornost gospodarski in socialni osnovi pripadnikov manjšine, pogumna odpora preživelim dejavnostim, solidarnost med manjšinami itd.). Sodobne, včasih kar izzivalne misli so sprožile zanimivo, morda najboljšo diskusijo letošnje Drage, med katero so poslušalci v predavatelju spoznali temperamentnega, včasih tudi ognjevitnega sogovornika, človeka odprtih, stvarnih in nekomformističnih pogledov.

Srbski pisatelj in akademik Dobrica Ćosić je v soboto predaval na vrtu Finžgarjevega doma

O letošnji DRAGI mogoče ne veste, da...

- da je po oceni organizatorjev dosegla doslej največje število udeležencev, v nedeljo popoldne približno 500...
- da je jugoslovanski miličnik pustil čez mejo avto, v katerem se je vozil srbski pisatelj Ćosić skupaj s slovenskimi prijatelji, ne da bi pogledal potne liste...
- da se je prvič zgodilo, da je italijanska policija s posebno pozornostjo spremljala tridnevni simpozij...
- da sta pri maši škofa Bellomija brala berili profesorja Vinko Beličič in Maks Šah...
- da je bilo v nedeljo naročenih 70 kosil, potem pa je bilo treba postreči 95 interesentom...
- da sta po prvem nedeljskem predavanju pozdravila zborovalce škof iz Montane v ZDA in njegov generalni vikar g. Mauser, oba na poti v Slovenijo...
- da sta na koncu med petstotimi udeleženci samo dva, oba iz zamejstva, vzdignila roko proti predlogu, da se pošlje protest v zvezi z dogodki v Sloveniji...
- da se je na prodajnem pultu, kjer so bile razstavljene zamejske publikacije, pojavila tudi nova pesniška zbirka Vinka Beličiča PESEM JE SPOMIN, v kateri je zbrana vsa njegova dosežanja pesniška žetev...
- da je ljubljansko DELO spremljalo letošnjo DRAGO z večjo udležanostjo kot lansko leto, čeprav med predavatelji ni bilo predstavnika politične emigracije...
- da je bil izražen predlog, naj bi DRAGA v prihodnje zmeraj imela po enega neslovenskega predavatelja...
- da so bile prvič na razpolago nove kartice z motivi iz prejšnjih DRAG...
- da je ob zaključku simpozija bil izrečen predlog, naj bi prišlo do osnovanja Svetovnega slovenskega kongresa...
- da je LJUBLJANSKI DNEVNIK na nefair način v celoti ponatisnil govor pisatelja Ćosića, ne da bi navedel, kje in komu ga je govoril...

Pogled na vrt Finžgarjevega doma v nedeljo popoldne med predavanjem pisatelja Rebule, kateremu je sledilo okrog 500 poslušalcev

V soboto, 3. septembra, se je organizatorjem Drage vreme nasmehnilo (in vsi vemo, kako pomembno je vreme za uspeh te prireditve) ter omogočilo, da je tako pričakovano srečanje z uglednim, evropsko znanim srbskim pisateljem Dobrico Čosićem potekalo zunaj na prostem. Če je bila vsebina Čosićevega predavanja z naslovom »Izročila in ideologije v usodi srbskega naroda v XX. stoletju« za sedanjo slovensko občutljivost mestoma preveč »srbocentrična«, če je bil prikaz mednacionalnih odnosov v Jugoslaviji tu pa tam res nekoliko enostranski, pa ni mogla ostati brez odmeva predavateljeva ljubezenska prizadetost ob usodi lastnega naroda, njegova iskrena zavzetost za demokracijo ob priznanju neke zgodovinske polomije. Niti

ni ostala skrita osebna tragika pisatelja, ki je po vojni zasedal najvišje položaje ob Titu, Kardelju in drugih mogočnejših, pa so ga življenjske okoliščine in izkušnje privedle do trpkega spoznanja, »da smo tudi mi, prav kakor naši očetje, bili v vojni zmagovalci, a v miru poraženci«.

V nedeljo zjutraj se je zelo veliko ljudi zbralo ob 9.00 k sv. maši, ki jo je tudi letos občuten daroval prijatelj Drage, tržaški škof Lorenzo Bellomi. Za nekatere Slovence iz matice in iz tujine je bilo to prvo osebno srečanje s tržaškim škofom pomembno doživetje, ki je tudi popoldne odmevalo v diskusiji. Z jutranjim predavanjem je nastopil nato dr. Jožko Pirc, profesor ekleziologije na papeški univerzi Urbaniana v Rimu, avtor pomembne in obsežne knjige o Aléšu Ušeničniku. Za to priložnost je obdelal lik A. Mahničča in njegov pomen ob priliki 100-letnice prve številke Rimskega katolika, predvsem z ozirom na tedanji in današnji smisel t.i. ločitve duhov. Da gre pri tem za vprašanje, ki posebno v luči slovenskega zgodovinskega razvoja zadnjih sto let še vedno ni do kraja razčiščeeno, je dokazala diskusija, ki je kar ni in ni hotelo biti konec. Tu pa je predavatelj v resnici sijajno pokazal, kaj dejansko v razvoju cerkvenega nauka in miselnosti pomeni »dopolnjevanje«, kako v sodobni teološki misli ideja dialoga ni nujno v nasprotju z nekdanjo zahtevo po ločitvi duhov. Ob poslušanju predavateljevih izvajanj se je marsikdo spomnil na besede iz evangelija: »Ne mislite, da sem prišel odpraviti postavo ali preroke; ne odpraviti, temveč dopolniti sem jih prišel« (Mt 5,17).

Zaključek in obenem višek letošnje Drage (tudi glede udeležbe) je bil v nedeljo popoldne, ko je na temo »Kam plovemo« spregovoril tržaški pisatelj Alojz Re-

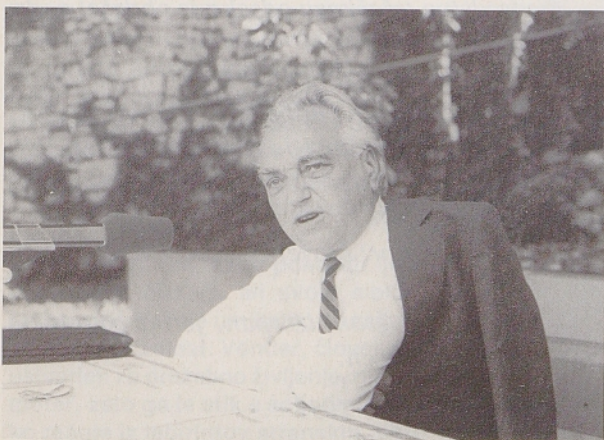
Sv. mašo je v nedeljo zjutraj daroval na prostem tržaški škof Lorenzo Bellomi

Predavatelj dr. Jožko Pirc iz Rima

bula. Njegov nastop je bil še toliko bolj pomemben, ker je Rebula sam med glavnimi duhovnimi usmerjevalci Drage. V nekem smislu je torej, čeravno ne izrecno, spregovoril v imenu Drage same. Predavanje, nabito z domiselnimi metaforami in bogatim kulturnim aparatom, je bilo diagnoza sedanjega slovenskega trenutka in razgrnitev perspektiv, ki se odpirajo pred nami. Rebula je v tem oziru spregovoril jasno in brez ovinkov. In prav to je bilo tisto, kar je zaključnemu večeru dalo ton, namreč predavateljeva odločnost in želja, da ob narodovi usodi ne ostane neprizadeto ob strani.

Zato se Draga skoraj ni mogla končati drugače kot s skoraj plebiscitarnim sprejemom resolucije v podporo Odbora za varstvo človekovih pravic v Ljubljani in vseh, ki se v matični domovini pogumno zavzemajo za boljši slovenski jutri, za svobodo in za demokracijo. Vprašanja in problemi, ki so jih sprožili letošnji študijski dnevi na Opčinah, pa so v udeležencih sprožili vrsto novih spoznanj, dvomov in zaključkov, ki se gotovo niso izpeli v javni debati ob mikrofону, ampak so bili predmet obravnave v raznih družbah in na raznih mestih še dolgo v noč in še naprej naslednje dni.

Drago 88 je zaključil tržaški pisatelj Alojz Rebula

Pavle Zidar

DOLENJSKA

*Dolenjska je moja mučilnica,
njena orodja niso biči,
ampak beseda, zapeta v glasu,
ki te strese, da te oblije zona,
koža se ti našobi in nenadoma
si tako žalosten, da bi se dal
brez vzroka živ pokopati.
A vzrok je. V besedi in glasu je,
da si tak. Zdaj vem, kdo tako poje,
tako pojejo očiščene maternice
na ginekologiji,
in Dolenjska je maternica — mati.
Ko me pokliče, ponorim.*

PO BELIH ZOBEH

*Po belih zobeh se mi razceja
beseda, draga,
vidim te, kar naprej,
ne bo, ne bo te konec,
hodiva šmarnična
s trte na trto
kakor sijaj igličaste galice,
tam pa v temi počiva kartuzija
in z nje spo spevi, stari
kakor vlažni zidovi.
Oba bova nekoč brezzoba
in starca, toda
tista podoba tam bo ostala,
ko poslušava koral.*

NEKDO

*Čutim:
nekdo tuhta, kako bi me pospravil,
v sanjah so mi njegovi obrisi
čisto jasni,
to je podolgovata glava
z utežmi,
ki tik-takajo.
Pa ni to vevarica.
Peklenski stroj je to.
A ne iz ekrazita.
Sam prefinjen duh ga je
in me ves čas sprašuje,
kaj neki mislim o njem.*

Ob 40-letnici Slovenske prosvete v Trstu

Z A P I S N I K

o občnem zboru Slovenske prosvete v Trstu
dne 13. oktobra 1950.

Dnevni red: poročila
volitev odbora
slučajnosti

Poročilo o dosedanjem delu Slovenske prosvete poda prof. Jože Peterlin.

Prosvetno delo v Trstu se je začelo v okviru Slovenske krščanske socialne zveze s prosvetnimi večeri v jeseni leta 1948. Večeri so bili vsakih 14 dni v dvorani Marijinega doma v ulici Risorta 3. Večeri so bili vedno lepo obiskani. Poseben odborček, ki so ga sestavljali g. Brezavšček, prof. Peterlin in France Gorše, je imel skrb, da je pripravljal redno te večere. Program je obsegal poleg predavanja še recitacije, solo in zborne pevске točke, film ali pa skioptične slike.

V maju 1949 je bila v okviru SKSZ na prostem na Repentabru prireditev misterija Slehernik pod režijo Jožeta Dovjaka, ki je obenem igral glavno vlogo. Korak je bil drzen, a se je posrečil, čeprav nam je vreme nagajalo in so igralci igrali v dežju, a gledalci stali pod odprtimi dežniki. Led je bil prebit. Slehernika smo čez teden dni še ponovili.

Julija meseca je bila prireditev Divjega lovca, prav tako na prostem na Repentabru. Režiral je Vilko Čekuta. Tudi ta prireditev je lepo uspela. Posrečeni so bili zlasti pevski vložki »Škrjančka« v lepih narodnih nošah.

V jeseni 1949 sestavi prof. Peterlin program za 14 prosvetnih večerov, ki so bili prav tako na ulici Risorta 3. Vodstvo teh večerov je prevzel g. dr. Ivan Lasič. Kot zaključek prosvetnih večerov je bil 2. julija 1950 veličasten I. Slovenski narodni tabor na Repentabru. Sodelovali so pevski zbori iz Trsta in okolice: Škrjanček, Jadran, Bazovica, Mačkovlje in Mavhinje; iz Gorice: Jamlje in Sv. Mihael ter iz Koroške: Sv. Lenart pri sedmih stu-

dencih, tercet in mešani zbor. Vmes so bile recitacije Beličiča, Janežiča, ki sta recitirala sama, Lada Piščanca. Povezavo je imel prof. Jože Peterlin. Slavnostni govornik je bil urednik Katoliškega glasa Stanič iz Gorice.

Slovenska prosveta je uvidela nujnost, da se organizira popolnoma ločeno od politične stranke SKSZ; kar se je spomladi 1950 tudi izvršilo. Bivši kulturni odsek politične stranke je soglasno postal Slovenska prosveta. Ker je doslej vse delo ležalo na ramenih prof. Peterlina in ožjega kroga sodelavcev, je prosvetno delo toliko napredovalo, da je ta krog sodelavcev premajhen. Ker je morala Slovenska prosveta že lani raztegniti svoje delo tudi na deželo, je potrebno, da se krog razširi in formalno osnuje odbor Slovenske prosvete. Današnji, tu zbrani krog prosvetnih delavcev naj začeto delo nadaljuje.

Navzoči so poročilo vzeli na znanje in ga sprejeli.

Sledile so volitve. Predlagan in sprejet je bil naslednji odbor:

predsednik g. Jože Podobnik
podpredsednik g. Jože Peterlin
tajnica gdč. Rafaela Ferluga
blagajničarka gdč. Gizela Benevol;
predsedstvo tržaškega odseka je obdržal g. dr. Ivan Lasič.

V odbor so bili izvoljeni še Ivan Theuerschuh, Stana Oficija, Martin Globočnik, (Albin) Grmek, (Vilko) Čekuta, (Dušan) Jakomin, (Marcel) Petkovšek, (Aldo) Štefančič, Martelanc, (France) Gorše, (Maks) Šah.

Nadzorni odbor: (Jože) Gracar, (Marijan) Živic.

Ker je bil program izčrpan, je bil ustanovni občni zbor zaključen.

V Trstu, 9. jan. 1951

tajnica (podpis)

predsednik (podpis)

Vsaj enkrat v letu

Vsaj enkrat v letu se morajo naše misli odvrniti od vsakodnevnih uničujočih naglic in brezupnih obveznosti in se približati blagi spokojnosti naših mrtvih. Vseh mrtvih dan...

Če te noč zaloti še na poti, kar ni nič čudnega v deževnih jesenskih dneh, ni težko opaziti tu pa tam v daljavi neštete lučke, ki se plapolajoče v mrču dvigajo proti nebu. Najbolj očarljive so tiste, ki okoli majhnih cerkvic poudarjajo enotnost, ki je prej, zaradi take ali drugačne življenjske ideje, ni bilo mogoče doseči.

Že ves teden pred vsemi svetimi se je na pokopališča zgrinjala truma ljudi z vrči, metlicami in krtačami, da bi za spominski dan ocedila zadnje bivališče svojih dragih. Nekateri so zmrdovali, češ, če se nisi celo leto brigal za to, kaj je treba to delati sedaj. Pa vendar: kako brezmejno žalostno učinkuje zapuščen grob, ali pa takšen, ki se mu vidi, da ni docela zapuščen, ni bil pa odet v svežo prevleko spomina nanj. Kajti, tudi če ne verjameš v onostranstvo, tudi če nisi bil v življenju pisatelj ali junak, ki bi se te množice spominjale s polaganjem vencev na gomilo, se nisi s smrtjo vendar takoj zapisal nič, pač pa živiš v spominu svojih dragih. Če se pa ta spomin ne prikazuje vsaj enkrat vsakega toliko časa skozi oskrbovanje groba, potem ga skorajda ni. Kajti kot vsako čustvo, potrebuje tudi spomin vsaj malo manifestacije, čeprav odklanja ekshibicionizem.

Ne strinjam se zato, čeprav globoko spoštujem srčno bolečino vsakogar, ki je izgubil svojca, s tistimi, ki se iz neke upornosti ravno na dneve mrtvih ne pobrigajo posebej za svoje grobove. Saj tu ne gre za uniformiranost, ne gre za tekmo v prikazovanju svoje žalosti, gre za občutek povezanosti vseh, ki smo še ostali, v spominu na tiste, ki jih ni več med nami.

Včasih je res težko pokazati ljudem svoja čustva, ali svoje šibke točke, zato se raje umikamo ali zakrivamo svojo žalost. Vendar, človek je ustvarjen za družabno življenje, ni samotar, zato ga le stik s soljudmi lahko rešuje iz labirintov stranskih, neplodnih poti. Priznam — veliko laže

je darovati 50.000 lir v spomin na preminulega kot pa stisniti roko in najti pravo besedo za žalujočega.

Običajno se z besedami: »Jaz nisem za tako!« tega rešiš, vendar je dejstvo, da se boš moral prej ali slej tudi sam soočiti s smrtjo — tujo ali svojo. Že sedaj se je boljše kot nečesa tujega, nepoznanega. Res, smrt je globoko žalostna; največkrat tragične okoliščine še bolj potisnejo v obup tistega, ki je izgubil svojega človeka; vendar je smrt hkrati nekaj, kar je v našem bivanju, čeprav ob koncu, in s čimer moramo računati.

Mi pa se držimo ob strani. Še svoje otroke skušamo obvarovati vseh pogrebov v prizadevanju, da bi jim naredili življenje bolj brezskrbno.

Spominjam se iz svojih otroških let, da smo včasih hodili na pokopališče urejat grobove vnuki z nonami. Pridno smo pomagali nanositi zemljo, vodo in odnašati suhe rože. Vmes smo poslušali življenjske zgodbe onih, ki so ležali v grobu. Tudi to je bil korak približevanja naši končni nujnosti. Letos skoraj da ni bilo otrok, ki bi pomagali. S starši bodo prišli na dan vseh svetih, s šolo na dan mrtvih in aseptično položili svojo rožo na grob v nervoznem utišavanju učiteljice, ki jih bo mirila. Formi bo zadoščeno, bodo pa s tem

kaj manj odtujeni naravnemu pojavu smrti?

Spomin na mrtve ni le v zadnji roži na grob, to je tudi naše zblizanje s smrtjo. Smrt ni lepa, ni prijetna, nam je tuja, vendar je neobhodna, vsak jo bo moral doživeti in zato je ne odtujimo še bolj kot je že tuja po sili modernih razmer. Včasih je bilo stikov z njo več. Umrli je ležal na domu, imel si čas, da si izjokal svojo bol. Danes jo doživlja največkrat kot lutka med prevozi iz bolnišnice v domačo cerkev in se šele na pokopališču prvič zaveš nepovračljivosti. Ostane le velika praznina, ki ti lomi dušo.

V naši naravi je, da se izogibamo vsemu, kar je neprijetno in žalostno. Smrt je za nas tabu, zanima nas, pa vendar o njej nočemo govoriti ali imeti stikov z njo. Strokovnjaki pravijo, da nam že samo posredni stik s smrtjo ustvari predstavo o lastni smrti. Zato takšen odpor. Vendar bi bili naši stiki z njo, če že ne manj boleči, pa vsaj bolj predhodno pripravljene, če bi se ne tako odtujevali bolečinam in smrti.

Ali smo se že kdaj podali v dom za onemogle, kjer se prebijo, še živi, a vendar že odpisani, skozi svoje zadnje dni nešteti ljudje, ki so včasih kot mi upali, ljubili, živeli? Če bi se vsak od nas znal približati takemu sočloveku, čeprav v začetku ne bi šlo brez občutka odpora, bi mogoče drugače začutili tudi smrt.

Delegacija SSK je ob obletnici ustrelitve položila venec k spomeniku na bazovski gmajni

Novo šolsko leto se je začelo

Maks Šah

Vrata novega šolskega leta za vse vrste šol so se odprla. Radovedni smo bili, kakšno bo letošnje število otrok. Po naj-novejših podatkih je stanje naslednje:

Osnovne šole na Goriškem:

Šola:	1987/88 1. raz.	1987/88 skupaj	1988/89 1. raz.	1988/89 skupaj
Ulica Brolo	11	56	9	56
Ulica V. Veneto	4	29	3	23
Štandrež	4	39	7	36
Pevma	4	22	6	26
Podgora	—	9	—	7
Števerjan	6	37	5	33
Plešivo	5	10	—	9
Doberdob	7	42	10	46
Jamlje - Dol	3	11	—	3
Romjan	1	17	4	15
Sovodnje	8	41	8	40
Rupa	4	18	2	17
Vrh	3	15	2	14

Skupaj vse slovenske osnovne šole na Goriškem 60 346 56 325

Srednje šole:

Sred. šola I. Trinko - Gorica	67	255	57	221
Podružnica v Doberdobu	17	64	19	49

Skupaj srednje šole 84 319 76 270

Višje srednje šole:

Licej »P. Trubar«	10	59	10	56
Učiteljsišče »S. Gregorčič«	7	40	8	36
Trgovska šola »I. Cankar«	34	102	34	108
Trg. teh. zavod »Ž. Zois«	24	91	36	107
Sekcija ITI Galilei	14	45	25	74

Skupaj višje srednje šole 89 337 113 381

Osnovne šole na Tržaškem:

Šola:	1987/88 1. raz.	1987/88 skupaj	1988/89 1. raz.	1988/89 skupaj
Sv. Jakob	7	42	7	40
Ul. Giotto	—	12	—	6
Ul. Donadoni	7	26	4	25
Sv. Ana	6	31	10	36
Škedenj	—	6	5	11
Sv. Ivan	4	42	8	44
Barkovlje	1	24	5	23
Katinara	4	37	6	35
Rojan	5	22	4	18
Opčine	21	97	14	88
Bazovica	5	32	5	26
Gropada	6	20	6	24
Trebče	—	8	2	6
Sv. Križ	6	29	10	30
Prosek	3	43	12	39
Repentabor	—	24	5	23
Nabrežina	6	34	9	35
Devin - Sesljan	4	29	8	31
Mavhinje	—	7	4	4
Šempolaj - Slivno	4	28	7	28
Zgonik - Salež	17	50	7	56
Gabrovec	—	10	4	4
Briščki	—	3	—	3
Dolina	4	32	8	32
Mačkovlje	3	13	2	14
Domjo - Ricmanje	10	42	7	40
Boršt	1	11	3	11
Pesek	2	8	—	6
Boljunec	6	38	11	43
Žavljce - Korošci	4	23	3	20

Skupaj vse slovenske osnovne šole na Tržaškem 136 823 176 801

Vpisi v srednje šole:

I. Cankar - Sv. Jakob	51	140	42	126
F. Erjavec - Rojan	19	55	10	41
Sv. Ciril in Metod - Sv. Ivan	33	92	29	88
S. Kosovel - Opčine	52	149	47	145
S. Gregorčič - Dolina	55	139	34	111
F. Levstik - Prosek, Sv. Križ	38	144	36	109
I. Gruden - Nabrežina	15	70	26	61

Skupaj srednje šole 263 769 224 681

Višje srednje šole:

Klas. licej F. Prešeren	6	43	11	42
Znan. licej F. Prešeren	67	255	57	261
Trg. Ž. Zois - knjigovodje	86	332	88	353
Trg. Ž. Zois - geometri	17	52	12	49
Učiteljsišče A. Slomšek	12	56	10	49
Vzgojiteljska šola	8	21	7	17
Poklicni zavod J. Štefan	35	142	55	155

Skupaj višje srednje šole 231 901 240 926

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XIV. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1988. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Coceancigh (SPZM Čedad, UD, Tavagnacco), *Coceancich* (SPZM Premariacco), in še za fašizma na Tržaškem *Co-cianzizh*, poitalijančen v *Cosciani* (PIZZAGALLI 203); posebej navajam dve nenavadni obliki: *Cocencig* (SPZM Premariacco) in *Coccianci* (SPZM S. Quirino v prov. PN).

ZUANELLA HIŠ 1982/12 domneva, da izhaja hišno ime *Kocerini* v Gabrovici in Strmici v sovodenski občini (UD) iz hagonima *Cantianus*: močno dvomim, da je to mogoče.

Previdnost mi narekuje, da se tu ustavim in da ne iščem Kocjana v priimkih, ki zahtevajo še raziskavo: ni jih prav veliko in so razmeroma malo razširjeni.

Številna naselja nosijo ime po našem svetniku: *Zgornji in Spodnji Kocjan* pod Radenskim vrhom (ATLAS 45/A1), *Škocjan* v občini Domžale (ATLAS 108/A3), pri NM (ATLAS 153/A3), na Koprskem (ATLAS 194/A3) — iz tega imena *Škocjanski zatok* (ATLAS 194/A2) — in še *Škôcjan* pri Divači (ATLAS 287, a kraj na karti ni označen; KLS I,336) — ob njem *Škocjanske jame* (ATLAS 179/A1) — ter *Škôcjan*, del Gorenjih Jesenic (KLS II, 602), *Škôcjan* je tudi ljudsko ime za Staro Apno v grosupeljski občini; *Škocijan*, nem. *St. Kanzian am Klopainer See*, pri Klopinskem jezeru na Koroškem (ATLAS 33/B1); *Kocjančiči* pri Pridvoru (ATLAS 194/B3). Tudi številni zaselki nosijo podobna imena: *Kocjan* pri Sevnici (ATLAS 134/A1), *Kocijanovšek* pri Idriji (ATLAS 123/A2), *Kocjan* pri Vranskem (ATLAS 110/A1), *Kocjani* pri Vrtovinu (ATLAS 141/B3), *Kocjani* (it. *Coceani*) pri Čenti (ZEMLJEVID FJKB, C/5), *Sv. Kancijan* pri Malem Barnasu, pri Sevnici in pri Krškem (ATLAS 99/A3, 133/A1, 154/A1), *Sv. Kocijan* pri Cerknem (ATLAS 122/A1), *Škocjan* pri Bačah na Koroškem (ATLAS 28/A2), *Škocjan* pri Mokronogu in pri Krškem (ATLAS 152/A1, 154/A1). Slednji zaselek je v neposredni bližini že omenjene cerkve *Sv. Kancijana* in nam daje možnost ugotoviti, na kakšen način konkurirata ljudsko ime in učeno ime latinskega izvira. Preostajajo nam še gorska imena *Kocjanarica*, ime enega med vrhovi gorenjske Jelovice (ATLAS 82/A2), *Škocjanski grič* pri Cerknici (ATLAS 164/A3) in *Vrh sv. Kocjana* nad Gorenjim Barnasom (ZUANELLA HIŠ 1983/4).

Končno se bom za trenutek ustavil pri imenu pokrajine *Rakov Škocjan* (ATLAS 164/A2), ki ga LETO SVETNIKOVI II,488-489 navaja v obliki *Rakov Škocijan*: ali nam utegnejo avtoritativni ljubljanski slavisti, ki krojijo usodo slovenskim krajevnim imenom znotraj meja SRS, povedati, kdo ga je v tem primeru polomil? Geografi ali duhovščina? Kaj ni niti znotraj meja SRS moč priti do enotne pisave krajevnih imen? Ali moramo sklepati, da niso ljubljanski slavisti sploh avtoritativni? Ali, hujiše, da Slovincem sploh ni do enotne kulturne pisave lastnih krajevnih imen?

Cantius

Zgodovinske podatke o svetniku in njegovem češčenu gl. pod *Cantianus*. Do konca XIV. stoletja je bilo ime precej pogostno v Trstu ob mnogo popularnejšem *Cantianu*, saj ga viri omenjajo enajstkrat (CAP, BM idr.), ne da bi mogli nobenemu med nosilci ugotoviti, da je bil Slovec. A ime je izpričano na slovenskem Zahodu že v XIII. stoletju: okoli 1240 *Cuz*, ime treh kmetov v rezijanskih vaseh Bila in Njiva oz. v bližnji Bili/Resiutta (KOS II,299,301, 298). Isti vir izpričuje tudi dve imenski obliki, izvedeni iz izvirnega **Koc*, tako se namreč glasi slovenska imenska oblika iz *Cantius*, s formantom *-in* ter *-ina*: okoli 1240 *Cusin*, kmet v Bili (KOS II,299; berem *Kucin*) in *Cuzina* (KOS II,298). V vseh teh rezijanskih primerih se je prvotni nosilski o narečno spremenil v *u*. Zadnji dve imenski obliki

se pojavljata konec XIV. stoletja na terskem območju: 1393 in *Malamaseria filii Cocini* (to je lat. genitiv k slov. imenu *Kocin*), *Petrus et heredes Cocini*, in *Stella: filii Cocin...heredes Cocin* (CASTELLO 128-9,129,163) in *Nicolaus Cocine in Villanova* (CASTELLO 141; to je latinski genitiv k slovenskemu imenu *Kocina*). Vendar se še v XV. stoletju še enkrat pojavi izvirna slovenska imenska oblika *Koc*: 1486 *Pascuala rainicha coza suisonta* (ČERNJEJSKI RKP., c.9v.; brati je *Paskula rajnika Koca z Vizonta*). Oblika *Kocina* najdemo še 1600 *Nicolò Cozina* v Špetru, 1601 *Gregorio Cosina* v Barnasu (MISSIO). Ime se je udomačilo v Terski dolini v štirih oblikah kot hišno ime; izvirno ime *Koc*: 1778 *Johanna uxor relicta olim Dominici quondam Marini Coz de Pradielis* (I LML); s formantom *-a*: od 1752 naprej *Culetto Cozza de Musi*, *Culetto Cozza de Lusevera*, *Culetto Cozza de Pradielis*, *Culetto Cozza de Micottis*, *Pietro Culetto del quondam Tomaso di Pradielis detto Coza* (I LML, ROTTOLO 1772, LCI; gre za več desetih omemb družin *Culetto* v Mužcu, Bardu, Teru, Sedliščih, ki so nosile isto hišno ime); s formantom *-e* (è): od 1752 naprej *Culetto Cozze de Musi*, *Culeti Cozae*, *Culetto Cozze de Pradielis*, *Culetto detto Cozze di Pradielis*, *Culetto detto Cozze di Lusevera* (isti viri; še pogostejše omembe od prejšnje oblike pri družinah *Culetto* v Mužcu, Bardu in Teru); patronimična oblika s formantom *-ič* (oz. v tem narečju *-ič*): od 1752 naprej *Culetto detto Cozzigh/Cociig*, *Culetto nuncupati Cozig*, *Culetto Cozzig*, *Culetto Cocig*, *Culeti Coziz*, vsi v Teru (isti viri, okoli 10 omemb družin(e) *Culetto* v Teru).

Nasledniki teh imenskih oblik so priimki *Koc* (ZSSP MB, GO); *Kocina* (ZSSP GO; SPZM Goriška, UD), za fašizma so ga na Tržaškem poitalijančili v *Cossini* (PIZZAGALLI 243); *Kacin* (ZSSP KR, NM, LJ, GO, Idrija, Tolmin; SPZM GO; TS), *Cazzin* (SPZM Fiume Veneto), morda *Caccin* (SPZM UD). Ne upam se dotakniti priimkov, ki bi lahko bili v zvezi z našim hagonimom, ko so izpričani le daleč od zahodne meje (ZSSP: *Koce*, *Koceli*, *Kocelj*, *Kocen* in morda še kateri), ker jih lahko razlagamo tudi drugače. A zdi se mi, da moramo dopuščati to možnost ali vsaj možnost interference z našim svetniškim imenom pri razširjenem priimku *Kocman* (ZSSP Štajerska, LJ; TS, Zgonik, Devin-Nabrežina), za fašizma so ga na Tržaškem poitalijančili v *Cosmini* (PIZZAGALLI 243), *Kocmann* (TS), *Kozman* (ZSSP Dravograd, LJ, GO; SPZM GO; TS), *Kozmann* (TS), *Cozman* (TS). Sem moramo pritegniti še priimek, ki so ga za fašizma na Tržaškem poitalijančili: *Kocic*, *Cocich* v *Cocci* (PIZZAGALLI 132,141).

V krajevnem imenoslovju se na naše ime oz. na priimkovno obliko navezuje ime zaselka *Kacin* pri Idriji (ATLAS 123/A1); z rezervo omenjam še ime zaselka *Kocini* v Prekmurju (ATLAS 8/B1; toda ATLAS ne pozna naglasov in si z njim nimamo veliko pomagati v takem primeru).

Še ime dveh zaselkov sodi v to poglavje: *Kozman* pri Dravogradu (ATLAS 37/A2) in *Kozmanjka* pri Novi vasi (ATLAS 166/B3).

Hišno ime *Kôci* v Strmici pod Matajurjem izvaja ZUANELLA (HIŠ 1983/2) iz hagonima *Cantianus*: sam ga rajši izvajam iz *Cantius*, čeprav je treba puščati vrata odprta tudi drugim razlagam. Primerjava s furlanskim priimkom *Cozzi* postavlja seveda novo vprašanje, ki ga ne kaže podnejevati, a ga je treba komaj raziskovati.

Carolus

Germansko ime *Karl* je izpričano le od 7. stoletja dalje in je eno redkih germanskih nesestavljenih imen. Sprva po-

meni samostalnik *karl* svobodnjaka brez dedne imovine, pozneje označuje zapovrstjo kraljeve funkcionarje pri frankovskih kraljih, končno kralja samega, saj izhaja tudi slovensko ime *kralj* iz te germanske besede. Cerkev praznuje 4. novembra sv. Carla Borromea, milanskega nadškofa, umrlega l. 1508, in časti še 6. januarja blaženega Carla iz Lezze, laika frančiškana, 28. januarja blaženega cesarja Karla Velikega, 29. januarja blaženega opata Carla iz Villersa, 2. marca blaženega Karla, flandrijskega vojvodo, 16. marca sv. Carla Garniera, mučenca v Kanadi, 1. decembra blaženega Carla Faucoulda in 28. decembra sv. Karla, škofa v Vorku na Irskem (TAGLIAVINI I,377).

Medtem ko se je samostalnik *kralj* začel uporabljati pri Slovencih že v dobi frankovske oblasti, je svetniško ime *Karl* doseglo Slovenijo v nemški obliki tako pozno, da ni več utegnilo vplivati krepko na slovenske priimke, predvsem se ni moglo razviti v komaj spoznavne ali nespoznave oblike. Mimo nekaterih izrazitih italijanskih priimkovnih oblik, ki jih srečamo po Sloveniji (ZSSP *Karli*, *Karlo*, *Karlovin*), bomo navedli *Karl* (ZSSP CE, MB), *Karlič* (ZSSP Krško, Laško, LJ, GO), z narečno spremembo osnovnega samoglasnika *Korlič* (ZSSP Krško), *Karlin* (ZSSP Štajerska, Gorenjska, Gorica), *Karlovič* (ZSSP Sežana), *Korlovič* (ZSSP Ilirska Bistrica), *Karlovčev* (ZSSP Litija), *Karlovšek* (ZSSP Štajerska, LJ).

Ob tem imenu je pustilo nekaj sledov v slovenskem imenoslovju tudi sestavljeno germansko ime *Carlman*, ki ga spoznavamo v priimkih *Karlman* (ZSSP Litija), *Korman* (ZSSP Dravograd, MB), *Kormanšek* (ZSSP Gornji Grad).

Priimek *Karlinger* (ZSSP Litija, LJ) je končno patronimični priimek nemškega izvira.

Na skrajnem Zahodu se ponavljajo priimkovne oblike *Carlig* (SPZM Nadiške doline, Čedad, GO, S. Lorenzo Ison-tino; v Nadiških dolinah je *Karlič* tudi hišno ime), *Carlovich* (SPZM Goriška; TS; tu so ga za fašizma poitalijančili v *Carli*, gl. PIZZAGALLI 131). O priimku *Carlin* (TS, Dolina) naj povem le, da je ozmoza z enakoglasnim beneškim ali furlanskim priimkom na naših tleh povsem možna. Naj omenim še hišno ime *Kárlotovi* v Mačkovljah.

Končno najdemo še dve redki priimkovni obliki z redukcijo osnovnega samoglasnika: *Krlej* (ZSSP MB) in *Krlin* (ZSSP Krško, LJ).

V krajevnem imenoslovju izhajajo iz našega svetniškega imena toponimi *Karlče* na desnem bregu Krke pri Kostanjevici (ATLAS 173/B1), *Karli* v Šavrinih proti Buzetu (ATLAS 211/A2) in *Karlovice* pri V. Laščah (ATLAS 166/B2), vodno ime *Karlovski potok* pri Moravčah (ATLAS 109/B3), in imena zaselkov *Karlav*, del Brezovega dola pri Ambrusu (ATLAS 168/B2), *Karlin* pri Sl. Konjicah (ATLAS 92/B3), štirikrat *Karlovec* na Gorenjskem in Dolenjskem (ATLAS 104/A3, 124/A1, 134/A1, 171/A1), *Korlač* in *Krluh* pri Mislinji (ATLAS 64/B2) in dvakrat *Korman* na Pohorju (ATLAS 40/A2 in B2).

Caspar, Gaspar

Poznolatinsko ime, zapisano tako ali tudi s končnico *-us*: *Casparus*, *Gasparus*, so jezikoslovci razlagali na več načinov, najverjetneje je to krajša oblika iranskega imena *Gathaspar*, v sorodu s pridevnikom *windahwarena* »kdor nosi v sebi sijaj«. Gaspar je eden sv. treh Kraljev, ki jih Cerkev praznuje 6. januarja, Gasparja posebej pa časti 1. januarja (TAGLIAVINI I,8).

Imena nisem doslej zasledil v virih iz poznega srednjega veka na slovenskem Zahodu vse do polovice XV. sto-

letja; tudi v Trstu je ime tedaj redko in ga srečam le nekajkrat v izvedenih oblikah od 1319 *Gaspardus* (dvakrat) in od 1308 *Gasparinus*, *Gasperinus* (šestkrat), v večini primerov so nosilci teh imen Italijani, nekajkrat pa je etnične pripadnosti nosilcev nemogoče določiti. Ime se pojavlja pogostoma le v drugi polovici XV. stoletja: zelo pogostno je na Primorskem začeni s letom 1460 v obliki *Caspar* (KOS II...), 1502 *Gaspar di Gialminis* (= Gašpar iz Vizonta, ČERNJEJSKI RKP, c.6r.), 1508 *Mihel et gaspar scernie* (= Mihel in Gašpar iz Černjeje, ČERNJEJSKI RKP, c.13v.), hkrati beremo že iz imena izvedene oblike 1498 *Casparysch*, kmet v Postojni (KOS II,223), *Michel Caspertschutsch*, posestnik travnika na Vremščici (KOS II,225), celo svojilni pridevnik iz ženske imenske oblike 1499 *Gasperin* (KOS II, 256).

Ime nam postane pogosten priimek: z redkejšim začetnim *K-* ga najdemo le na Štajerskem in nekaj oblik tudi v Ljubljani: *Kasper*, *Kaspar*, *Kaşper*, *Kaşpar* (ZSSP), le *Kaspar* enkrat v TS. Pogostnejše so imenske oblike z začetnim *G-*: *Gaspar* in *Gaşpar* (ZSSP Štajerska), *Gaşper* (ZSSP Dolenjska, Štajerska, LJ), *Gasper* (ZSSP LJ); v Terski dolini je zelo pogosten priimek in hišno ime začeni s XVII. stoletjem: *Gospar*, *Gosparo*, *Gasparo*, *Gaspar*, *Gospar*, *Gasper*, *Gaspari*, *Gospari*, *Gasparo*, *Casparo* (LCI, LML) z epicentrom v Bardu: *o* v prvem zlogu kaže na vpliv furlanske imenske oblike *Gôspar* (PIRONA 1530).

Ime ne trpi hipokoristikov, saj bi se reduciralo do nespoznavnosti, pač pa so sestavljene imenske oblike številne. Začnimo z manjšalno/patronimično obliko na *-e/c*: *Kasparec* (ZSSP LJ), *Gaşperc* (KOŠTIÁL 564, ljubljanska okolica), *Kaşpirc* (ZSSP Idrija), *Gaspirc* (ZSSP KR); iz prvotne imenske oblike imamo patronimik s formantom *-ič*: *Gaşperič* (ZSSP KR, Črnomelj, PT, MB, NM, LJ), *Gaşparič* (ZSSP Štajerska, Črnomelj, LJ, Kočevje), *Gasparič* (ZSSP Štajerska, LJ), *Gasparitsch* (ZSSP Kočevje; za fašizma na Tržaškem poitalijančili v *Gaspari*, PIZZAGALLI 217), *Gasperic* na Tržaškem poitalijančen v *Gasperi* (PIZZAGALLI 135). Iz manjšalne oblike na *-e/c* s formantom *-ič*: *Gaşperčič* (ZSSP Gorenjska, Primorska), *Gasperčič* (ZSSP Primorska), *Gaspercic* (TS; tu poitalijančili v *Gasperi*, PIZZAGALLI 135), *Gasperzig* poitalijančili enako (prav tam). S patronimičnim formantom *-šič*: *Gaşperšič* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, Dolenjska, Primorska), *Gasperšič* in *Gaspersič* (ZSSP Primorska), *Gaspersig* na Tržaškem poitalijančili v *Gasperi* (PIZZAGALLI 135); patronimik iz razširjene pridevniške osnove: *Gaşparovič* (KOŠTIÁL 564, Štajerska), *Gaşparovič* (ZSSP Laško), *Gasparovich* na Tržaškem poitalijančili v *Gasparini* (PIZZAGALLI 217); enkratno patronimik *Kaspercovich* so na Tržaškem poitalijančili v *Gasperi* (PIZZAGALLI 140).

Enkratna je tudi manjšalna oblika *Gaşperček* (ZSSP KR).

Priimkovna oblika *Gaşperlin* (ZSSP Gorenjska) je sestavljena z nemškim formantom *-lin*, oblike, ki se končujejo na *-in*, *-ut* so furlanskega izvira: *Gaşparin* (ZSSP Brežice, GO), *Gaşperin* (ZSSP Gorenjska, Krško, MB, GO), *Gaşsparin* (ZSSP MB, GO), *Gasperin* (ZSSP Gorenjska), *Gaşperut* (ZSSP Tolmin), *Gaşparut* (ZSSP Laško), *Gaşperut* (ZSSP Krško, Laško, LJ, Tolmin). Končno so italijanskega izvira oblike na *-i* in *-ini*: *Gaspari* (ZSSP LJ, MB, Postojna), *Gaşpari* (ZSSP LJ, PT, Sežana), *Gaşparini* (ZSSP LJ), *Gaşperini* (ZSSP GO). Preostajajo nekatere redke priimkovne oblike: *Kaşpert* (ZSSP PT), *Kaşpret* (ZSSP Šmarje), *Gaşpert* (ZSSP MB) imajo skupno matico; enkratno je *Gaşperne* (ZSSP GO); *Gasparov* na Tržaškem (poitalijančili v *Gaspari*, PIZZAGALLI 217) utegne biti slovenska priimkovna

oblika. Med variante prvinskega osebnega imena oziroma manjšalne oblike na *-(e)c* smemo verjetno prištevati tudi redkejšje oblike *Gašpi* (ZSSP Dol. Lendava), *Gašpir* (ZSSP Krško), *Gašpirc* (ZSSP KR, LJ) in *Gašpur* (ZSSP MB).

Krajevno imenoslovje ponavlja številne imenske oblike, ki smo jih že spoznali: zaselki z imenom *Gašpar*, *Gašper* so raztreseni po vsem slovenskem prostoru (ATLAS...), sicer je naselje *Gašpari* (tako v seznamu) ali *Gašparci* (tako na karti, ATLAS 202/A3) pri Kočevju, *Gašperini* pri Prosnidu v Karnajski dolini, kjer je doma tudi hišno ime *Gašperin* (ATLAS 98/A1), *Gašperinova koč*a pri Tržiču (ATLAS 83/A1), *Gašperjeva koč*a pri Zidanem mostu (ATLAS 132/B1), *Gašpric* pri Solčavi (ATLAS 60/B3), *Kaspir* v Remšniški dolini na avstrijskem Koroškem (ATLAS 60/A1); na Snežniku je še gorsko ime *Gašperjev hrib* (ATLAS 199/B1).

Caterina

Prva v časovnem zapovrstju med dvema velikima svetnicama tega imena, sv. Katarina iz Aleksandrije, je nosila grško ime *Aikateríne*, ki ga je lahko razlagati kot ženska oblika imena *Ekaterós* po pridevku *Ékatos* boga Apolona. Po spremembi začetnega diftonga, že v elenistični dobi, v *E-*, so vzhodne cerkve ohranile ime *Ekaterína*, medtem ko se je na Zahodu uveljavila oblika *Caterina*. Zaradi naslonitve, po ljudski etimologiji, na grški pridevnik *katharós* »čist«, so začeli ime pisati s *h*: *Catharina*. Cerkev praznuje sv. Katarino iz Aleksandrije 25. novembra, sv. Katarino siensko pa 29. in 30. aprila, in časti še 2. februarja devico sv. Katarino iz Prata, 13. februarja sv. Katarino de' Ricci v Firenzah, 9. marca sv. Katarino de Vigri v Bologni, 24. marca švedsko devico sv. Katarino, 5. aprila sv. Katarino Thomas na otoku Maiorca, 15. novembra in 22. marca vdovo sv. Katarino v Genovi ter 31. decembra devico sv. Katarino Lebouré v Parizu (TAGLIAVINI I,133).

Slovenskim imenskim oblikam je malokdo posvetil pozornost: če iščete *Katro katrasto*, jo morate v ESSJ I,6 iskati pod geslom *ávša*, nihče v slovenskem prostoru vam ne privoščji razlage, da sta *Katra* in za njo *Kata* slovenski ljudski imenski obliki in da je novejšje *Katja* ruska imenska oblika, ki smo ji Slovenci podlegli v stalinistični dobi ali morda že prej v času panslovanskih ljubezni liberalističnega kova. Vendar je sam hagionim pristal kmalu med nami: 1497 *Caterina isluseura* z romansko obliko v slovenskem besedilu (Katarina z Barda, ČERNJEJSKI RKP, c.9v.), ki se v latinskem besedilu ponavlja v obeh oblikah *Catharina de liuseura... supradicta Catherina* (prav tam, c.3v. in 4r.), za njo *chatarina rainica iusta sena blasa subita* (Katarina rajnika Justa, žena Blaža iz Subida, ČERNJEJSKI RKP., c.11r.) in v latinski verziji *Dona chatharina quondam justi de tamoro* (prav tam, c.10v.) in še *Catarina...gospodigna istaipana* (prav tam, c.11v.) ter v latinski verziji *done katherine* (prav tam, c.12v.) in v furlanski *de quondam katarina sua prima moir* (prav tam, c.15r.) s popolnim izravnovanjem med slovensko imensko obliko *Kat(h)arina* in romansko *Kat(h)erina* izpričuje neke vrste ozmozo na skrajnem slovenskem Zahodu. Kmalu zatem je ime izpričano že v zgodnjih priimkovnih oblikah: 1494 *Michl Caterin*, kmet v Skopem (KOS II,215), 1499 *Gregor Katerintschicz* na Črnem vrhu (KOS II,261), v obeh primerih z romanskim osnovnim *-e-*. Toda takoj za temi imenskimi oblikami je izpričana *sveta Katarina*, nekdanj cerkev nekje blizu Anhovega pri Plavi (KOS II,184) s slovanskim osnovnim *-a-*.

Slovenski hipokoristik *Kata* izpričuje danes priimek *Katič* (ZSSP Štajerska in Primorska; SPZM *Katich* v Remanzacu pri UD), hipokoristik *Katra* pa izpričujejo priimki *Katarašnik* (ZSSP Radovljica), *Katrašnik* (ZSSP Gorenjska, MB), *Kotračnik* (ZSSP Dravograd) in morda *Trinko* z enkratno aferzo tega imena (KOŠTIÁL,564 in Bezljaj, Eseji o slovenskem jeziku,157; ZSSP Litija, LJ, GO, MB, Tolmin; SPZM *Trinco* v Nadiških dolinah, Čedadu, S. Giovanni al Natisono, UD, Corno di Rosazzo, GO; TS). V primeru slednjega priimka, ki ga sprejemam z rezervo, se nam takoj postavlja problem vzporednega koroškega priimka *Trink*, ki ga lahko razlagamo tudi drugače. Končno moramo omeniti še metronimik iz madžarske imenske oblike *Katalin*: *Katalinič* (ZSSP LJ, MB), ki je prodril v slovenski prostor kot hibridna priimkovna oblika z Vzhoda. Pri priimkih, ki jih izpričuje PIZZAGALLI in so bili za fašizma na Tržaškem poitalijančeni, se spet postavlja vprašanje izvira iz slovenskega ali rajši hrvaškega prostora in, končno, slovenskega ali hrvaškega posredovanja hibridnega priimka madžarskega izvira: metronimik s formantom *-ič* *Catarinich*, *Catarinich* in *Catarinitz*, poitalijančeni v *Cattarini*, *Catterini*, prav tam 131,197), metronimik z dvojnimi formantom *-ičič* *Catarincich*, poitalijančen v *Cattarini* (prav tam 131) in hibridni metronimik *Katalinic*, *Cattalinich* poitalijančen v *Cattalini* (prav tam 131,238).

V krajevnem imenoslovju se naš hagionim, opremljen s svetniškim pridevkom, oglašja po KOŠTIÁLU,564 na Kranjskem in Koroškem, brez pridevka v obliki *Katarina* na Primorskem. Po sodobnih virih mu je težko slediti. Najlaže je ujeti *Šenkatrjio* v Kanalski dolini, italijansko *Santa Caterina* (ATLAS 24/A3). S svetniškim pridevkom navaja nadalje ATLAS dve gori pri Corno di Rosazzo in Žuženberku (118/A3, 169/A2), zaselek s tem imenom kar trinajstkrat po vsi Sloveniji, z imenom *Sv. Katarina in Kunegunda* še enkrat na Gorenjskem (84/A3), potem se brez svetniškega pridevka ime oglašja še v pisanih variantah v narečnem imenu *Katarija* (ATLAS, naselje 129/A1 pri Kresnicah in zaselek v neposredni bližini), in k našemu svetniškemu imenu spadajo najbrž še imeni zaselkov *Katern* pri Cerknici (ATLAS 165/A1) in menda tudi *Katržan* (ATLAS 40/B2) na Kozjaku.

Vsekakor je malo bere mimo krajevnih imen s svetniškim pridevkom, in še ta imena niso popolnoma zanesljiva.

Christianus

Rimski martirologij omenja na dan 24. maja sv. Melecija; le legendarni — in zato sporni — viri omenjajo med njegovimi tovariši tudi otroka, *Christianus* po imenu. Latinski pridevnik *christianus*, po grško *christianós*, je sprva označeval ljudi, ki so bili sprejeli novo vero. Pred koncem preganjanj ni moglo še postati osebno ime, a tudi po končanih preganjanjih bi na premedel način poimenovalo osebo. Dejansko je postalo priljubljeno komaj sredi XV. stoletja, ko so ga nosili danski kralji in je postalo popularno v severni Evropi. Cerkev časti 3. novembra sv. Kristjana škofa, brata sv. Malahije, 12. novembra poljskega mučenca sv. Kristjana in 4. decembra mučenca sv. Kristjana (TAGLIAVINI II,168).

Kar je bilo doslej napisano o slovenskem imenoslovju v zvezi s tem hagionimom, me nikakor ne more ne zadovoljiti ne prepričati. Najlaže bo opraviti z imenskim tipom *Kristan*, kakor hitro ugotovimo, da se je že v Italiji uveljavila nova imenska oblika: »V Italiji najdemo tu in tam tudi va-

rianto *Cristano*, ki nima klasičnih in srednjeveških modelov in je morda plod kontaminacije med *Cristiano* in *Tristano*« (TAGLIAVINI, prav tam).

Le ime **Kristan(us)* je lahko podlaga slovenskim priimkom *Kristan* (ZSSP vsa Slovenija; TS, Milje), *Krištan* (ZSSP Dravograd, MB; KOŠTIÁL, 563 Koroška), *Cristan* (TS), *Kerstan* (ZSSP LJ)?, *Krstan* (ZSSP Sežana); *Kristanec* (SPZM Trbiž), *Kristanc* (ZSSP Litija, KR, Dolnja Lendava, LJ), *Kristanič* (ZSSP PT, MB, GO), *Kristančič* (ZSSP KR, LJ, GO), *Kristancic* (TS), *Kristancig*, *Cristancig* (SPZM Goriška, videnska okolica), *Kristanšek* (ZSSP CE, LJ), morda tudi *Kristavčnik* (ZSSP Dravograd, CE, Slovenj Gradec, če se za njim po napačnem branju skriva oblika **Kristančnik*) in gotovo tudi *Krestan* (ZSSP LJ), ki ima vzporednico v italijanski priimkovni obliki *Crestani*, in morda še kateri. Že pred temi priimkovnimi oblikami je samo ime izpričano v srednjem veku: 1377 *Cristanus*, kmet v Žabčah (KOS I,56), 1426 *c(h)ristan (ostier)* v Trstu (ZENATTO), 1498 *Cristann Forchtnegger*, kmet v Palčju (KOS II,241), 1511? *Cristan i Tomas iz Taipana, chgi Cristana od Subita* (= hči K. iz Subida; ČERNJEJSKI RKP, c.11v.,13r.).

Osamljena priimkovna oblika *Kristjan* (ZSSP Dol. Lendava, Dravograd, LJ, MB), *Kristian* (ZSSP MB), *Cristian* (TS) je zato videti tuja ali, kvečjemu, sad hiperkorekture.

—o—

Resen problem nastaja v trenutku, ko izvajajo iz našega hagonima druga imena oz. priimke. KOŠTIÁL, 563 ni šel dlje od imenskih oblik, ki smo jih že obravnavali, in dodal še priimek *Kristen* (Notranjska; ZSSP Logatec), ki je videti vse prej kot umeven. BREZNIK, 262 gre dlje in navaja »*Kržè*« (iz *Križman* in to iz *Kristijan*, *Kristan*), *Kržina* (Majšperk), *Kržič*, *Kržan*«. Ne da bi se na tem mestu dotaknil razsežne literature in problematike v zvezi s pravkar navedenimi in še številnimi drugimi imenskimi in priimkovnimi oblikami, pri katerih se lahko križajo številne osnove (prim. SVI I,316 p.g. *Krželjski potok*, kjer Bezljaj nakaže najverjetnejše in najbolj sprejemljive hipoteze v zvezi s temi imenskimi oblikami), naj samo izključim možnost, da izhajajo iz našega hagonima: za to govorijo filološki in zgodovinski razlogi.

—o—

Tudi krajevna imena, ki jih preko osebnih imen zanesljivo izvajamo iz našega hagonima, so maloštevilna: trije zaselki nosijo ime *Kristan* (na Pohorju ATLAS 39/A2, pri Borovnici na Koroškem 58/A1 in v dolini Bele na Koroškem 59/B2); iz imena izpeljani pridevnik se pojavlja v gorskih imenih *Kristanovo sedlo* nedaleč od zadnjega Kristana (ATLAS 59/A2) in *Kristan vrh* pri Podčetrtku (ATLAS 115/B3); *Kristan Vrh* je še ime naselju pri Šmarjah pri Jelšah (ATLAS 115/B1) ter dvema zaselkoma pod istoimenskim vrhom (115/A3) in pri Celju (113/B1). Pogostneje se pojavlja ime v obliki *Krištan*: pri šestih zaselkih in sicer dvakrat na Pohorju (ATLAS 37/B1, 38/B2), trikrat južno od Pohorja na štajerski strani (ATLAS 63/A1, 63/A2, 64/B3), enkrat pri Žireh (ATLAS 123/B2); izpeljane so oblike *Krištanci*, ime naselja pri Ljutomeru (ATLAS 46/A2), in *Krištandol*, ime naselja pri Laškem pod *Krištandolskim hribom* (ATLAS 112/A3).

Christophorus

Izrazito krščansko ime je grško: *Christophóros* »kdor nosi Kristusa« in je zagotovo mistično ime, nastalo v vzhodno-grškem svetu prvih kristjanov in pomeni morda onega, ki

je prejel evharistijo in s tem postal Kristusov nosilec. Cerkev praznuje 25. julija mučenca pod cesarjem Deciom; zgodovinsko podoba tega mučenca prekriva začenši z XI. stoletjem legenda o poganskem velikanu, ki je prenašal na ramenih potnike čez reko; ko je nekoč tako nosil otroka, je ta začel sredi reke prekomerno rasti, da se je moral velikan upogniti in izjaviti: »Zdi se mi, da nosim na ramenih svet.« Otrok mu je odgovoril: »Nosiš več kot svet, ker na svojih ramenih nosiš onega, ki je ustvaril nebo in zemljo.« Tedaj naj bi otrok Jezušček potopil velikanovo glavo v reko in ga krstil s tem imenom. Samo po zaslugi te legende je prej skoraj neznan mučenec postal eden najbolj češčenih svetnikov v srednjem veku: klicali so ga zoper kugo, zoper božjast in zoper vodno nevarnost. Poleg njega časti Cerkev 23. januarja sv. Krištofa, mučenca v Ankari, 14. aprila sv. Krištofa, mučenca v Palestini, 20. aprila sv. Krištofa, mučenca v Nikomediji, 29. aprila sv. Krištofa, mučenca v Grčiji, 20. avgusta sv. Krištofa, mučenca v Córdoba, 25. septembra sv. Krištofa, otroka mučenca, 28. septembra sv. Krištofa, mučenca v Afriki, in 19. novembra sv. Krištofa, mučenca v Nikomediji (TAGLIAVINI II,240).

Ime je razširjeno v poznem srednjem veku tudi med Slovenci na Zahodu: v Trstu se pojavlja v XIV. stoletju v obliki *C(h)ristoforus* in v italijansko-beneški narečni obliki *C(h)ristofolus* (odtod, npr., italijanski priimek *Toffolo*), slednjo obliko nosijo tudi Slovenci 1390 gen. *Christofoli Cossec* (CAP CERE II,c.6v.); 1494 *Cristoff Raber*, kmet v Repnu (KOS II,217); 1499 *Kristoff* v Črnem vrhu (KOS II,261); 1523 *Christoff Bratuschnizitsch* v Števerjanu (KOS II,168).

Sámo ime je v nespremenjeni obliki postalo priimek: *Krištof* (ZSSP Dolenjska, Štajerska), *Kristof* (ZSSP Dolenjska, Štajerska; TS; tu so ga za fašizma poitalijančili v *Cristofori*, PIZZAGALLI, 142); z dodanimi formanti imamo še priimkovne oblike *Krištofič*, *Kristofič*, s pisno varianto *Kristovič* (ZSSP Kamnik, LJ, Štajerska), *Kristofic*, *Cristofich* (TS), *Krištofelc* (ZSSP LJ), *Kristufek* (ZSSP KR).

Če so se iz imena razvile hipokoristične oblike (in težko si predstavljamo, da bi iz tako pogostnega in dolgega imena ne nastale), so se nujno križale s hipokoristiki iz drugih imen, ki se začnejo s *Christ-*, gl. p.g. *Christianus*.

Krištofovo ime je v krajevnem imenoslovju na rahlo posejano po vsem slovenskem prostoru: od zaselka *Sv. Krištof* v Rožu in gorskega imena *Krištofova peč* v dolini Bele na Koroškem (ATLAS 29/A2, 59/B2), do zaselkov *Sv. Krištof* pri Laškem (ATLAS 112/B3) in *Krištof* pri Šentilju in pri Črnem vrhu (ATLAS 17/A3, 143/A3).

Chrysogonus

Krizogon (LETO SVETNIKOVI IV,376) ali Krisogon (BRATOŽ, 205 sl.) je bil legendarni oglejski mučenec, povezan s Kanciji in po drugih virih s sv. Anastazijo, in je bil obglavljen za Dioklecijana. Cerkev ga praznuje 24. novembra (LETO SVETNIKOVI, prav tam). Grško ime *Chrysógonos* pomeni »rojen v zlatu«.

Iz grškega imena se je preko dalmato-romanščine razvil o hrvatsko osebno ime *Kršévān*, ki je pogostno v srednjeveških dalmatinskih mestih (ERHSJ II,212). Na pragu Novega veka ga srečamo kot ime ali rajši že kot priimek v Vipavi: 1499 *Kherssowan*, *Steffan Kherssowan*. Očitno je ime iz Dalmacije preko Istre in Hrvatske doseglo Trst in slov. Zahod ter Belokrajino ter se pozneje po notranji migraciji ustalilo tudi v dnev. mestih daleč od zahodne in južne periferije, če ga danes srečamo v delno poslovenje-

SLOVENSKA PROSVETA V TRSTU

Sredi septembra so odprla vrata društva, ki razvijajo svojo dejavnost v središču mesta. Najprej so se v Peterlinovi dvorani začeli zbirati na svojih rednih sobotnih sestankih člani in prijatelji Slovenskega kulturnega kluba. V začetku oktobra pa se je začela redna sezona Društva slovenskih izobražencev. Začeli so jo s spominom na stoletnico rojstva pisatelja Stanka Majcna. O njem je spregovoril dr. Goran Schmidt iz Ljubljane.

DR. STRES VIZITATOR LAZARISTOV

Dne 1. septembra je nastopil kot novi predstojnik slovenskih lazaristov (Jugoslovanska provinca Misijonske družbe) profesor filozofije in publicist dr. Anton Stres, ki v Sloveniji tudi vodi komisijo Pravičnost in mir.

Med rojaki v Kanadi in ZDA

Openski zbor Vesela pomlad in ansambel Zvezde, ki ju vodi Franc Pohač, sta se 9. avgusta odpravila na gostovanje med Slovence v Kanadi. Obračun je bil za gostitelje in goste izredno dober.

S Koroške pa so potovali med rojake v Severni Ameriki najprej mešani pevski zbor Jakob Petelin Gallus, ki ga vodi prof. Ropitz, z ansamblom Korenika iz Šmihela, nato pa še oktet iz Suhe.

Mladi pevci zbora Vesela pomlad na novi celini

Udeleženci okrogle mize na duhovniškem srečanju (od leve): Ivan Kretič, Lovro Kaselj, dr. France Bučar, dr. Marko Kremžar, dr. Kazimir Humar in dr. Janez Zdešar

DUHOVNIŠKO SREČANJE

Od 16. do 18. avgusta je bilo v Celovcu 27. srečanje slovenskih duhovnikov iz zamejstva in zdomstva. O delu za vero in narodnost zdomcev je predaval dr. Branko Rozman iz Münchna. Posebno pozornost pa je vzbudilo predavanje prof. Franceta Bučarja iz Ljubljane o slovenski Cerkvi v drugi svetovni vojni, ki mu je sledila okrogla miza.

SLOVENSKA PLOŠČA NA GROBU SV. CIRILA

Od letošnjega septembra imamo tudi Slovenci spominsko ploščo na grobu svetega Cirila v Rimu. Pobudo zanjo je dal tržaški rojak dr. Srečko Simoneta, ki živi in dela v Švici. Odkril in blagoslovil jo je slovenski metropolit nadškof Šuštar na slovesnosti, ki je bila v okviru letošnjega simpozija Slovenske teološke akademije, ki jo vodi M. Jezernik. Posvečen je bil liku in delu svetniškega škofa Gnidovca, o katerem so razpravljali teologi in zgodovinarji iz Slovenije, Avstrije in Makedonije, med katerimi sta bila tudi bivši beograjski nadškof Turk in sedanji prizrensko-skopski škof Herbut. Pri slovesnem bogoslužju v kripti bazilike Svetega Klemenca je sodeloval tudi zbor župnije svetega Jerneja z Opčin, ki je za oltar sv. Cirila daroval križ in svečnika, lepo umetniško delo slovenske kovaške obrti. Podoben dar je openska župnija namenila tudi Sloveniku, kjer je tržaški zbor imel uspešno akademijo.

REZIA

To je naziv glasbene skupine iz Rezije. Avgusta, ob praznovanju »šmarne miše«, je predstavila svojo prvo kaseto sodobnih pesmi v rezijanskem narečju. Avtor skladb je Rino Chinese, skupni naslov pa je I ti din.

HAMILTON

V Hamiltonu v Kanadi sta bila 17. in 18. septembra Slomškova dneva. Kip svetniškega škofa je odkril rektor Slovenika iz Rima dr. Jezernik, maševal je torontski nadškof-pomočnik Ambrožič, pridigal pa vicepostulator p. Korošak.

Za letošnji praznik sv. Jerneja so v Mačkovljah obnovili zvonik (foto Magajna)

15. MLADA BRIEZA

Kulturno društvo Nediža je letos izpeljalo že 15. počitniško in izobraževalno letovanje za beneške otroke Mlada brieza. Tokrat je bilo 58 udeležencev v Reziji.

ŠE O KREKU

Po prireditvah in študijskih zasedanjih ob lanski 70-letnici smrti Janeza Evangelista Kreka prihajajo zdaj na dan objave študijskih prispevkov. Bogoslovni vestnik 1988, št. 1 je objavil referate z lanskega interdisciplinarnega simpozija na Teološki fakulteti v Ljubljani. Revija 2000 pa je v svoji št. 40-41 objavila gradivo z razprave v Zgodovinskem društvu v Ljubljani.

PRIMORSKI DNEVNIK

Meseca julija je Slovenska kulturno gospodarska zveza zamenjala glavnega in odgovornega urednika Primorskega dnevnika v Trstu. Prej je bil to Bogo Samsa, zdaj pa je nastopil Marko Waltritsch iz Gorice.

20 LET ZVEZE IZSELJENCEV

Beneški izseljenci so 31. julija praznovali v Bardu 20-letnico Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine. Rodila se je z drugim imenom, ki je njen delokrog omejeval na Benečane. Želja sedanjega vodstva pa je, da bi zajela tudi Goričane in Tržačane v tujini.

UMRL BIVŠI VIDEMSKI NADŠKOF

V Vicenzi je 29. avgusta umrl upokojeni videmski nadškof msgr. Giuseppe Zaffonato. Nadškofijo je vodil v letih 1956-72.

UMRL P. ALBIN ŠKRINJAR

Dne 3. avgusta so v Zagrebu pokopali slovenskega jezuita in strokovnjaka za sv. pismo Albina Škrinjarja. Ravno v Zagrebu in prej v Sarajevu je delal največ časa. Rodil se je leta 1896 v Sežani, kjer je leta 1923 tudi pel novo mašo. V Trstu je leta 1963 izšlo njegovo obširno delo Jezus Kristus — premišljevanja.

MISSIJEVA 150-LETNICA

Ob 150-letnici rojstva prvega slovenskega kardinala, ljubljanskega in goriškega nadškofa Jakoba Missie je mariborski škof Kramberger 7. avgusta odkril spominsko ploščo v Križevcih pri Ljutomeru, kjer je bil Missia krščen. Izšla je tudi priložnostna brošura, medtem ko so bili pred kratkim v zborniku natisnjeni tudi referati z lanskega Missijevega simpozija v Sloveniku v Rimu.

UMRL SLAVIST KORUZA

V Ljubljani je 8. avgusta umrl še ne 53-letni profesor za zgodovino slovenske književnosti na Filozofski fakulteti ljubljanske univerze Jože Koruza. Zanimal se je predvsem za starejšo slovensko književnost, za Prežihovega Voranca in sodobno dramatiko. Dolgo je urejal revijo Jezik in slovstvo. V letih 1985 in 1986 je predaval tudi na videmski in tržaški univerzi.

DR. MARKO KREMŽAR V EVROPI

Eden izmed vodilnih slovenskih javnih in političnih delavcev v Argentini, gospodarstvenik in publicist dr. Marko Kremžar, je bil avgusta na obisku na Primorskem in Koroškem.

ŽRTEV NACIZMA

V Škocjanu na Koroškem so se 25. avgusta spomnili 50-letnice smrti prve žrtve hitlerjanskega nasilja med Slovenci na Koroškem. Gre za župnika Vinka Poljanca, ki je bil tudi deželnozborski poslanec, slovenski zastopnik v Kmetijski zbornici in predsednik Slovenske prosvetne zveze.

BRDA 88

Osmi mladinski raziskovalni tabor je tokrat zajel Števerjan in okolico. 40 mladih in deset mentorjev je bilo v različnih delovnih skupinah na delu dva tedna.

ŠTATEMBERG IN VILENICA

Prve dni septembra je bilo na Štatembergu 25. pisateljsko srečanje. Mlajša generacija je spregovorila o literaturi in provinci. Prisotni pa so razpravljali še o možnem sodelovanju gospodarstva in književne ustvarjalnosti.

Na mednarodnem pisateljskem srečanju Vilenica 88 pa so razpravljali o diaspori kot izzivu. Udeležencev je bilo okoli sto iz 13 držav. Med njimi je bil tržaški pisatelj Boris Pahor. Srečanja so bila tokrat tudi v Ljubljani in Trstu. Mednarodno literarno nagrado je prejel madžarski pisatelj Peter Esterhazy.

DEBENJAKOVA RETROSPEKTIVA

V goriškem muzeju na gradu Kromberk so 9. septembra odprli veliko razstavo lani umrlega grafika Rika Debenjaka. Zbrali so 240 njegovih del in izdali katalog.

Na tradicionalnem prazniku solate na Kolonkovcu so tudi letos nagradili najboljše tekmovalce mandrjerje

PLEČNIK IN FABIANI

V Milanu so 12. septembra odprli veliko Plečnikovo razstavo, ki je začela svojo uspešno pot v Parizu. Na ogled bo do 23. oktobra v palači Permanente. Ob odprtju sta spregovorila predsednik slovenske vlade Šinigoj in milanski župan Pillitteri. Dne 7. novembra jo bodo predstavili v Benetkah, nato pa bodo eksponate prenesli v New York.

V Miramaru v Trstu pa se je 30. septembra končala razstava Maks Fabiani — nove meje arhitekture, za katero je največ delal prof. Marko Pozzetto, priredilo pa jo je odbornišтво za kulturo tržaške pokrajine, ki ga vodi dr. Zorko Harej. Pri Založništvu tržaškega tiska sta v italijanščini in slovenščini izšla v Pozzettovem uredništvu izbora Fabianijevih esejev O kulturi mest. Katalog bogate razstave pa je bil natisnjen tudi v slovenščini. Fabianijevi razstavi se obeta nekaj ponovitev v drugih mestih.

CERKVICA SV. CIRILA IN METODA

V Cerovljah (župnija Mavhinje) so 4. septembra posvetili cerkvice sv. Cirila in Metoda. Zanj si je zelo prizadeval župnik dr. Jožko Markuža, ki je tudi ekumenski delavec v goriški nadškofiji.

DVOJEZIČNI NAPISI V GRMEKU

V beneški občini Grmek je dala občinska uprava župana inž. Boninija postaviti ob italijanske krajevne napise še slovenske table. Plačala jih je videmska pokrajina. Narečne oblike krajevnih imen je predlagal strokovnjak, trčmunski župnik Božo Zuanella. Podobne slovenske napise imajo že v nekaterih zaselkih občine Fojda, medtem ko so v furlanskih krajih italijansko-furlanski napisi že skoraj povsod.

VRTEC V ŠPETRU

Zasebni dvojezični vrtec ima letos 23 vpisanih malčkov iz Benečije. V prvem razredu zasebne dvojezične šole je 7 šolarjev, v drugem jih je 6, v tretjem pa 5.

SLOVENŠČINA NA SODIŠČU

Čez eno leto bo stopil v veljavo novi italijanski zakonik o kazenskem postopku. To je prva rasnično velika pravosodna reforma po fašizmu. Člen 108 omogoča pripadnikom priznanih manjšin, da se v kazenskem postopku poslužujejo materinščine ustno in pismeno ter da v tem jeziku prejemajo sodne spise in zapisnike.

STIČNA 88

V Stični je bilo 17. septembra vsakoletno srečanje slovenske verne mladine. Pod geslom »Karkoli vam reče, storite!« se je zbralo 4.000 mladih. Častni gost je bil Jean Vanier iz Kanade.

UMRL IVE MIHOVILOVIĆ

V Zagrebu je 15. septembra umrl vodilni hrvaški časnikar starejše generacije in manjšinski strokovnjak Ive Mihovilović. Rodil se je leta 1905 v Premanturi v Istri. Pod fašizmom je mogel nekaj časa urejati v Trstu Istarsko riječ, nakar se je izselil v Jugoslavijo. Urejal je Istro in delal med begunci iz Italije. O tržaškem vprašanju, fašističnem zatiranju Slovencev in Hrvatov in mejah je napisal več knjig in vrsto razprav.

POLEMIKA ŠUŠTAR-KAPELLARI

Nezadovoljstvo z mestom, ki so ga dobili koroški Slovenci ob papeževem obisku v Krki na Koroškem, je prišlo pred kratkim uradno na dan v izmenjavi pisem med slovenskim metropolitom, ljubljanskim nadškofom A. Šuštarjem in celovskim škofom E. Kapellarjem.

UMRL OTON BERKOPEČ

V Ljubljani so 21. septembra pokopali 81-letnega akademika Otona Berkopca. Doma je bil iz Vinice, večji del življenja pa je preživel v Pragi, kjer je predaval slovenski jezik. V domovino se je vrnil leta 1977. S prevodi v češčino in slovenščino, literarno-zgodovinskimi študijami, ocenami in prikazi je bil polnokrven slovenski in češki kulturni delavec.

TISOČ MISIJONSKIH BOGOSLOVCEV

V Selah na Koroškem so praznovali 30-letnico akcije slovenskih in mešanih župnij Koroške v korist misijonov. V teh letih so podprle v času študija nad tisoč bogoslovcev, sester in katehistov v misijonih.

DUHOVNIK NE SME PRED TV/EKRAN

Milanski nadškof kardinal Martini je zaupal nabiralno akcijo za gradnjo 25 novih cerkva po četrtem omrežju in omrežju Italia I in morda kmalu še po petem kanalu mlademu duhovniku Gabrielu Arasio. Dodeljenih mu je borih 15 sekund v sliki in besedi. Publitalia ima dogovor za spot tudi s koprsko postajo. Toda od tam je prišla prepoved: duhovnik na ekranu, ki bi prosil denarno pomoč za nove cerkve: Ne!

ZANIMIVA POBUDA

Rimski zavod Slovenik je za Marijino leto 1987/88 izdal nalepke v obliki znamk, ki predstavljajo slovenske Marijine božje poti z znamenitimi svetišči, zunanostmi in notranostmi: kip Materre božje v Petrovčah, slike slovenskih svetišč po svetu (v Melbournu, Buenos Airesu, Washingtonu, Torontu, Lemonu in Ekvadorju) pa domače na Stari gorici, Turnišču, Gospe Sveti, Sv. Višarjah, Sveti gori, Sladki gori, Nazarjah, Rakovniku, Novi Štifti. Na nalepkah so še Loretska Mati božja v Rimu, Marijina slika — papežev dar Sloveniku, notranost kapele v istem zavodu in slika papeža Janeza Pavla II. Totus Tuus.

BREZIGAR PREDSEDNIK KOMISIJE

Novi deželni svetovalec Slovenske skupnosti, devinsko-nabrežinski župan Bojan Brezigar, je bil 14. septembra izvoljen za predsednika stalne svetovalske komisije za šolstvo, kulturo, šport in rekreacijo. SSK sodeluje v novi šeststrankarski koaliciji, njen svetovalec pa je imel že več odmevnih posegov. V Rimu je bil 25. septembra izvoljen v vodstvo manjšinske federacije CONFEMILI.

INTART

Na razstavi treh dežel INTART V Vidmu so septembra predstavili slovenski nadrealizem s 66 slikami, kipi in risbami devetih ustvarjalcev. Razstavo bodo postavili še v Celovcu in Ljubljani.

DAN MIRU IN MANJŠINE

Papež Janez Pavel Drugi je v geslu prihodnjega 22. svetovnega dneva miru, 1. januarja 1989, poudaril misel, da je spoštovanje manjšin pogoj za mir.

MOLITEV ZA PRAVIČNOST IN MIR

V Ljubljani se ob petkih nadaljujejo pri frančiškanih molitveni večeri za pravičnost in mir v naši domovini. Vsakokrat nastopijo tudi vidni govorniki.

DVA NAŠA PRAZNIKA

Slovenska skupnost je poleti priredila na Tržaškem dve družabno-politični prireditvi s priljubljenim nazivom Naš praznik: 27. in 28. avgusta v Samatorci, od 3. do 5. septembra pa v Zibrečcu.

Obakrat je Mladinska sekcija Slovenske skupnosti zbirala podpise, ki naj izrazijo solidarnost Odboru za varstvo človekovih pravic v Sloveniji. Doslej je nabrala skoraj tisoč podpisov.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

DRUŽBENA HIERARHIJA V SOCIALIZMU IN »DELAJSKI RAZRED«

O enakosti, neenakosti, slojevitosti, moči, privilegijih govori dr. Ivan Bernik, predsednik Slovenskega sociološkega društva.

(Ivan Bernik se je rodil leta 1950 v Bukovščici, občina Škofja Loka. Na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo je diplomiral iz sociologije, leta 1986 pa doktoriral s tezo Eksploatacija in konsenz v socialističnih družbah. Na tej fakulteti je tudi zaposlen kot docent za občo sociologijo. Od leta 1986 je predsednik upravnega odbora Slovenskega sociološkega društva.)

Odlomki:

Razredne analize jugoslovanske družbe kažejo, da delavskega razreda ni mogoče vnaprej razglašati za najpomembnejšega nosilca družbenih sprememb. Da bi se izognili nedosledni uporabi pojma delavski razred, se mi zdi smiselno razlikovanje med delavstvom in delavskim razredom.

—o—

Če dominantni razred opredelimo kot lastnika produkcijskih sredstev, potem nas analiza družbene stvarnosti prej ali slej sooči z dejstvom, da takšnega razreda v jugoslovanski družbi pač ni ali pa je nepomemben. Te zadrege so očitne pri tistih razlagah, ki skušajo dominantni razred v socialističnih družbah opredeliti kot kolektivne lastnike produkcijskih sredstev, saj ne morejo pojasniti niti vprašanja, zakaj ti lastniki tako nemarno ravnajo s svojo lastnino. Po mojem je mnogo bolj plodna tista usmeritev, ki dominantni razred pojmuje kot organizatorja globalne družbene delitve dela, te njegove funkcije pa so utemeljene na obvladovanju oblastnih mehanizmov.

—o—

Empirične raziskave kažejo, da pripadniki najvišjih družbenih slojev najpogosteje izrekajo stališča, ki so blizu uradni ideologiji. Od vseh slojev se na verbalni ravni v največji meri zavzemajo za samoupravne vrednote. V ta okvir sodi tudi identifikacija z delavskim razredom, saj je v dominantni ideologiji posebej poudarjena »delavskorazredna narava« jugoslovanske družbe. Vendar pa nižji družbeni sloji — kar je razumljivo — pogosteje kot višji vidijo družbo razcepljeno na nasprotujoče si skupi-

ne. Raziskava, ki je bila pred nekaj leti opravljena v Beogradu, kaže, da se za vest o polarizaciji družbe pri nižjih družbenih slojih krepí.

—o—

V jugoslovanski družbi še vedno obstaja razmeroma visoka stopnja nepovezanosti med posameznimi dimenzijami neenakosti. Npr. izobrazba ni v vsakem primeru povezana z visokim dohodkom in politično močjo, višina dohodka in premoženje je pogosto neodvisno od posedovanja drugih družbenih dobrin. Na primer dohodka in bogastva ni mogoče »pretvoriti« v moč in ugled, pač pa politična moč zagotavlja dostop do (ekskluzivnih) materialnih privilegijev. S tem lahko pojasnimo dejstvo, da v socialističnih družbah politična moč praviloma »odpira vsa vrata«. Določene omejitve v »konvertibilnosti« družbenih dobrin obstajajo v vseh družbah, v socialističnih družbah pa so postale pravilo.

Nosilci politične moči skušajo oblikovati (spreminjati ali pa konzervirati) družbeno neenakost in slojevitost predvsem z vidika potrebe po ohranjanju stabilnosti družbe ter lastnega dominantnega položaja. Seveda so ti posegi na posameznih področjih različno učinkoviti; obnesejo se — vsaj deloma — na področju distribucije ekonomskih dobrin ter v omejevanju »konvertibilnosti« posameznih družbenih dobrin, mnogo manj pa na drugih področjih.

Ekskluzivnost položaja vodilnih določa predvsem njihova politična moč, medtem ko je za inteligenco poleg izobrazbe značilna še visoka stopnja samoreprodukcije sloja. Čeprav se sloja med seboj v marsičem razlikujeta, je njun način življenja podoben, hkrati pa vstop pripadnikov nižjih slojev v najvišja sloja omejen z vrsto ovir.

—o—

Na posvetu slovenskega sociološkega srečanja 1988 v Novi Gorici je Jan Makarovič dejal, da je v socializmu vsakemu otroku jasno, da je vladajoči razred komunistična partija (ne pa delavski razred).

—o—

Vprašanje o stavkah se zanimivo povezuje z vprašanjem o dominantnem razredu v jugoslovanski družbi. Občasno delavsko nezadovoljstvo se je do nedavnega praviloma usmerjalo proti »nižjim rangom« dominantnega razreda. Organizatorje proizvodnje delavci pač najlaže identificirajo kot krivce za neu-

resničevanje pričakovanj. Vse kaže, da je zdaj delavsko nezadovoljstvo v večji meri uperjeno proti nosilcem političnih funkcij. To je pomembna sprememba, saj je bila doslej ena od specifičnosti jugoslovanske družbe (v primerjavi z drugimi socialističnimi družbami) v tem, da je bila struktura politične oblasti in odločanja nepregledna ter da je »ožja partija« pravzaprav vladala tako, da je bila pogosto »odsotna«. Zato so bili konflikti sicer razmeroma pogosti, vendar pa razpršeni in za stabilnost družbe nenevarni.

—o—

Položaja v slojevski hierarhiji ni mogoče določiti le na podlagi dohodka in premoženja, marveč je treba upoštevati vsaj še družbeno moč, izobrazbo, poklicni položaj, ugled ter mobilnostne možnosti. Različne raziskave se ujema jo v ugotovitvi, da so — ob upoštevanju navedenih kriterijev — »pri dnu« kmetje. Med posameznimi sloji delavstva so znatne razlike, saj je urbano nekvalificirano delavstvo izrazito deprivilegirano skupina, visokokvalificirano delavstvo pa se močno približuje »belim ovratnikom« s srednjo izobrazbo. Položaj inteligence in vodilnih je, kot sem že omenil, v marsičem paralelen. Poseben problem so obrtniki, ki imajo najbolj nedoločeno mesto v stratifikacijski hierarhiji. Slika bi postala še bolj zapletena, če bi skušali določiti še položaj brezposelnih, upokojenecv in drugih manjših kategorij prebivalstva. Po vedano kaže, da morda ni smiselno govoriti o lestvici družbenih slojev, temveč o mreži, na kateri so »posejani« posamezni sloji.

NAŠI RAZGLEDI, 24. junij 1988

ZVEZA SLOVENSKE INTELIGENCE

Na zboru slovenskih kulturnih delavcev, ki sta ga v Cankarjevem domu v Ljubljani sklical 2. junija letos predsednik sveta za kulturo pri RK SZDL Miloš Mikeln in predsednik skupščine Kulturne skupnosti Slovenije Sergij Pelhan, je tekla beseda o ustanovitvi Zveze slovenskih kulturnih delavcev, predlog je podal dr. Dimitrij Rupel.

Slovenski kulturni delavci — s katerimi poleg umetnikov mislim novinarje, učitelje, profesorje, raziskovalce, zdravnike, celotno univerzitetno oseb-

je, intelektualce v industriji in v državni upravi, v družbenih dejavnostih itd. — slovenski intelektualci torej, v slovenski družbi — še manj pa v jugoslovanski — ne uživajo takšnega ugleda in nimajo takšne možnosti, kot jim pripada glede na čas, v katerem živimo. To je res čas politične in gospodarske krize, vendar je predvsem čas epohalne preobrata iz družbe rokodelstva v družbo intelektualnih storitev.

Zbor slovenskih kulturnih delavcev je enkraten zbor, nekakšna javna tribuna. Predlagam, da postane prava politična ustanova slovenske inteligence.

Slovenska družba kljub težavam kaže nekatere spodbudne znake, med katere štejem (poleg Kučanove perestrojke) predvsem akcije slovenske mladinske organizacije, ustanovitev slovenske kmečke zveze in posamezne akcije nekaterih neposlušnih intelektualnih skupin. Slovenija kljub vsemu doživlja proces avtonomizacije kulture oziroma inteligence. Opraviti imamo z novimi, inventivnimi postopki na področju založništva, samostojnega kulturnega dela, z ustanavljanjem majhnih gospodarskih obratov.

Imamo priložnost, da ustanovimo zvezo razumnikov, katere člani bi bila različna umetniška, akademska, strokovna in druga razumniška društva, ki bi želela sodelovati v tem združenju, ali posamezniki.

Takšno združenje bi bilo po eni strani združenje po zgledu nekaterih drugih novih zvez oziroma gibanj v Sloveniji, po drugi strani pa bi bilo produktivno nadaljevanje tistega političnega partnerstva, ki ga je v OF predstavljalo partnerstvo kulturnih delavcev, ki so poleg komunistov, kristjanov in sokolov imeli v slovenskem narodnoosvobodilnem gibanju odločilen položaj. Opozorim naj še, da kulturni delavci nikoli niso podpisali Dolomitske izjave.

Nova doba zahteva od intelektualcev oziroma izobražencev, da nehajo opravljati vlogo zastopnikov in serviserjev drugih slojev in razredov, ampak da se vzpostavijo kot samostojna družbena organizacija, ki predstavlja perspektivni interes slovenskega naroda in ki obeta njegovo modernizacijo — ne več na način industrijalizacije, ki je prispevala k omrtvičenju naše »doline« — ampak v smeri postindustrijske družbe, ki spoštuje naravo, človeško in narodno osebnost.

Predlagam torej, da se ta zbor prekonstituirava v **združenje slovenskih intelektualcev**, ki bo prevzelo »štafeto«, ki jo na koncu svojih moči na to mesto prinašajo slovenski pisatelji, novinarji, ekologi in drugi intelektualci.

dr. Dimitrij Rupel
DELO, Lj., 18. junij 1988

MALI INFORMBIRO

Specialna vojna, kontrarevolucija, fašizem — ni je dovolj črne psovke, da ne bi bila dobra za Slovenijo in Slovence.

Vse to spominja na neko drugo zgodovinsko obdobje, ki prav zdaj obhajamo njegovo štiridesetletnico. Med »velikim informbirojem« so vzhodne partije poskušale obračunati z jugoslovansko. V »malem informbiroju« poskušajo partijska vodstva iz drugih republik disciplinirati slovensko. Obiski čedalje številčnejših »bratskih« delegacij v Sloveniji, bolj ali manj prikrita svarila, ocene, da slovensko politično vodstvo ni sposobno obvladati položaja ali da celo podlega kontrarevolucionarnim pojavom, ustvarjanje protislovenskega razpoloženja v javnosti, zahteve po posebnem zasedanju CK ZKJ o Sloveniji, vse to spominja na dolgo vroče poletje 1948.

V jugoslovanskih razmerah pa slovensko vodstvo zdaj brani koncepcijo reforme socializma v svobodnem tekmovalju mnenj in gospodarske sposobnosti, a tudi z vse večjim poudarkom na varstvu osebnih svoboščin in varnosti, kar predpostavlja določene reforme v zakonodaji in pa ustanovitve institucionalnih političnih struktur za nadzor nad »službami«, tako civilnimi kakor tudi vojaškimi, in doslednejšo razmejitev njihovega delovanja.

Z napadi na Slovenijo se poskuša zreducirati te procese na obračun s Slovenijo v imenu neke revolucionarnosti, ki že leta s prestopanjem na mestu in parolami rešuje take pridobitve, kot so 200-odstotna inflacija, velikanska brezposelnost, prezadolženost v tujini in čedalje bolj beraški standard.

Zmaga »malega informbiroja« bi bila le dokaz več za otožno ugotovitev poljskega filozofa Kolakowskega, ki pravi, da je »reformirati socializem podobno, kot bi poskušali ocvreti snežne kepe«.

Andrej Novak
TELEKS, 7. julij 1988

CERKEV — ČRNA OVCA

Še vedno se najdejo v najbolj razširjenem slovenskem dnevniku izpadi, ob katerih ne veš, ali bi se smejal ali jezil: Cerkev je kriva vsega zla — od Hirošime do Kočevske goga.

Najprej desetletja molka, nato različna tolmačenja o dogajanju v Kočevskem Rogu in številu pobitih belogardistov, pa zmeda v javnih pogovorih, zadrege, vse to zahteva odkrito razpravo, da pridemo z resnico na dan.

Ljudje iz vrst OF, NOB so se še kako potrudili za svojo srečo in srečo po-

tomcev, žal tega ni mogoče trditi za one na strani okupatorja, za kler, fašizem in razne miselnosti, ki so tem blizu.

Bil sem priča tistih časov na Primorskem, star sem bil 16 let, seveda o Kočevskem Rogu in pobitih belogardistih v njem kot večina tudi jaz nisem vedel, z izjemo govoric in časopisnih sporočil zadnjih let. Nisem bil pri pobijanju niti enega ujetega belogardista. Še kako dobro pa vem za razpoloženje večine po osvoboditvi — **če bi nekdo iz odgovornega mesta ukazal porušiti vse cerkve in pobiti večino duhovščine, bi to storili.** To je bil čisti, pristni, ljudski srd nakopičen v prednikih

Slovenska družina ima na mizi mladiko

skozi stoletja. To ni bila nobena boljše-
viška ali stalinska stvar.

Kljub vsemu znanju zgodovine pa se danes povprašujem, zakaj je bilo pobito, vrnjeno in ujeto navadno ljudstvo iz vrst industrijskega in kmečkega življa, zakaj pa je bilo oproščeno rimskokatoliški cerkvi kot ustanovi, duhovščini, ki je vzgajala skozi stoletja to ljudstvo, prav tako v zadnji vojni, ga nahujskala k izdaji in bratomorilstvu.

Nič nimam proti zgodovinskim izkušnjam tiste vzgoje, ki uči vse lepo in prav, mislim le na zlorabo vzgoje, vere, politike in prepričanja.

Zakaj so na Zahodu ravnali drugače, da so tam človekove pravice bolj spoštovane na višji civilizacijski stopnji v duhu cerkve, kot hočejo nekateri dokazati. To ne drži, za to je priča najhujši genocid kar nad več kontinenti in rasami, nad Indijanci, Avstralci, črnici, pa tudi Hirošima in Nagasaki nista nobena izjema, kakor pobijanje nedolžnega civilnega prebivalstva z bombardiranjem v Evropi. Roko na srce, propaganda je eno, resnica pa drugo.

Valentin Tratnik
DELO, Lj., 18. junij 1988

Vojko Arko: Cerro Shaihueque

Kot 130. izdanje Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu je izšla v jeseni 1987 nova knjiga znanega alpinista-andista iz Bariloč Vojka Arka z naslovom **Cerro Shaihueque** (izg. Serro Šajueke).

Vojko Arko se je rodil 1920 v Ribnici na Dolenjskem, dovršil v Ljubljani klasično gimnazijo in na univerzi pravo, v Padovi 1947 doktoriral iz političnih ved, leta 1948 pa se je z drugimi rojaki izselil v Argentino, se naselil v južnih, planinskih Bariločah, odprl konfekcijsko trgovino in se posvetil planinstvu, po Andih imenovan andizem. Udeležil se je vrste odprav na neraziskane vrhove, bil med ustanovitelji Slovenskega planinskega društva in gonilna sila med argentinskimi Slovenci za andizem, pritegnil pa je tudi člane drugih narodnosti. Napisal je več člankov o planinah v **Gore**, glasilo slovenskih andinistov v Argentini, v Zbornik Svobodne Slovenije in v druge časopise in revije, tudi v tržaško Mladiko. Leta 1956 je pomagal Dinku Bertonciju, ki se je udeležil argentinske odprave v Himalajo, napisati knjigo **Dhaulagiri**, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu.

Vojko je svoje planinske črtice zbral v dveh knjigah: **Planinske zgodbe iz Nahuel Huapija**, ki je izšla 1975 med rednimi knjigami celovške Mohorjeve družbe, in **Ljubezen po pismih**, ki jo je izdalo istega leta Slovensko planinsko društvo v Buenos Airesu.

Zadnja knjiga **Cerro Shaihueque** (Serro Šajueke) je sestavljena iz spominov na prve Slovence, ki so se po zadnji vojni naselili v Bariločah. Bili so samski, in čeprav so bili večinoma doštudirani, so si poiskali težaških del, ob prostih sobotah in nedeljah pa so zahajali v gore: »V tistih zag-nanih, sten, ledenikov in pragozdov polnih letih nas je neprestano preganjal čas, ki se nam je zmeraj prehitro iztek... iskali smo strmin, peči in žlebov — smeri, skozi kate-re se človek še ni pretolkel in ki so zahtevale sile, moči

in spretnosti.« Tako so odkrivali nove vrhove in pokrajine in jim dajali slovenska in argentinska imena. Vrhovi pa so zahtevali tudi slovenske žrtve in prvi je umrl pod plazom leta 1955 Tonček Pangerc na Cerro Paine. Po njem so poimenovali neko jezero.

Ob tem pa prikazuje Arko, kako je sredi prejšnjega stoletja raziskoval argentinsko Patagonijo in jezersko deželo pod Kordiljerami Pancho Moreno in imel težave z araukanskimi Indijanci, ki so bili gospodarji tretjine Argentine. Živel so primitivno in 1885 so izginili zadnji svobodni Indijanci s svojim poglavarjem Valentinom Šajuekom. Po njem so poimenovali vrh v jezerski dolini, visok 2193 m, po njem je naslov te knjige in opis poti na vrh v knjigi. Pot ni zah-tevna, polna pa je naravnih lepot, zanimivih pogovorov in pisateljeve ribniške šegavosti.

V zadnjem delu knjige so izleti v pampo, ki jo takole prikazuje: »Suha stepna trava pokriva peščeno zemljo, gole skale silijo izpod gruščja in kipijo v obzorje. Ob reki se vrstijo hiše, nasadi, estancije.«

In še o Bariločah: leta 1896 so tu postavili prvo bajtico. Ko so prišli Slovenci 1948 tja, je bila vas z netlakovano ce-sto. Danes je moderno mesto z nebotičniki in letališčem: »Železnice in letala stresajo turiste v edinstveni kordiljer-ski kot. Tudi slovenska bariloška planinska saga je prak-tično že izzvenela.« S tem napredkom so seveda napre-dovali tudi Slovenci in danes nadaljujejo njihovo planin-sko »sago« njihovi otroci: Dinko, Bogdan in Andrej Bertonc-elj, Tonček Arko, Matjaž in Damjan Eiletz, Boris in Moni-ka Kambič in vrsta drugih. Njihove uspehe navaja avtor na koncu knjige pod naslovom Slovensko gorništvó v Argen-tini 1982-1987.

Poskrbeli pa so tudi za mladino s sobotnimi šolami in tečaji, da »docela obvlada materinščino«, seveda pa se radi poslužujejo tudi španščine, ki se bolj prilaga »naglemu in strokovnemu pogovoru«.

In sklep: »Veš,« je znova povzel Grega, »dostikrat pos-lušam med našimi ljudmi tarnanje o tem, kar smo v prete-kli vojni izgubili. Pa vidim, da so izgubili le tisti, ki so pusti-li življenje v bitkah ali ob pomorih ob koncu vojne. Večina vseh drugih prav dobro živi.«

Torej knjiga o Slovencih v Bariločah, o njihovih planin-skih in gospodarskih uspehih, o razvoju Argentine v zad-njih dveh stoletjih, o pogubnih posledicah civilizacije za In-dijance in o lepotah jezerske dežele pod Kordiljerami okrog jezera Nahuel Huapi, ki je danes Narodni park. Napisana je z veliko ljubeznijo do narave in slovenskega naroda v soglasju z notnim slovenskim kulturnim prostorom in s prepričanjem, da mladina nadaljuje tradicijo svojih očetov. Knjigo je opremila in z risbami poživila argentinsko-slovenska slikarka Bara Remec.

O prejšnjih Arkovih knjigah glej M 1970, 97 in 1976, 101-102.

Novo šolsko leto...

◀ IIII stran 104

Še ena razveseljiva vest je, da se krepi tudi dvojezična šola v Špetru v Benečiji.

Letos obiskuje I. razred: 7 učencev

II. razred: 6 učencev

III. razred: 5 učencev

Otroški vrtec pri isti šoli pa letos obiskuje 23 otrok.

S številčnim stanjem na Goriškem in na Tržaškem na obveznih šolah ne moremo biti zadovoljni. Število vpisov iz leta v leto pada. Če pa še pomislimo, da letos obiskuje vse vrtece na Tržaškem le 457 otrok, potem se moramo za-res vprašati, kam gremo? V smrt ali v življenje? Ali se nam res ne ljubi več živeti?

Pietro Zovatto: Italijanski in slovenski katoliški tisk v Trstu

Dr. Pietro Zovatto, znani duhovnik in prof. tržaške univerze je izdal proti koncu leta 1987 novo knjigo o verskem življenju Italijanov in Slovencev v Trstu od druge polovice preteklega stoletja do danes. Knjiga ima naslov **La stampa cattolica italiana e slovena a Trieste** (Italijanski in slovenski katoliški tisk v Trstu) in je izšla v okviru Pedagoške fakultete tržaške univerze in v založbi Del Bianco v Vidmu na 416 straneh.

Knjiga je vsebinsko dvodelna: v prvem delu je obdelal avtor italijansko in slovensko katoliško časopisje v Trstu od začetka do danes, v drugem pa je sestavil antologijo značilnejših člankov iz teh časopisov, da je poustvaril razmere in probleme, ki so jih obravnavali. Tako je delo po obravnavi in vsebini popolnoma novo, zanimivo in važno za obe tukajšnji narodnosti, ker nobena ne pozna niti lastnih katoliških časopisov in njihovih problemov, še manj pa sosednjih. Tako je dal dr. Zovatto Italijanom in Slovencem odličen pripomoček, če se hočejo medsebojno spoznati.

V knjigi je dokazal dr. Zovatto izredno razgledanost in poznanje snovi, ki je zelo zapletena in je še nihče ni raziskoval pri slovenskih časopisih pa je moral vse prevesti v italijanščino. Trst je bil od narodne prebuditve po svojem vodilnem sloju trdnjava italijanskega iredentizma, liberalizma in framazonstva, protikatoliški in protislovenski, cvetoče pristanišče pa je meščane usmerilo v materializem. Značilno pa je še to, da so bili škofje do konca prve svetovne vojne Slovenci, Hrvatje in en Nemeč, ki niso uživali zaupanja mestnih oblasti, čeprav so bili nepristranski duhovni pastirji za vse. Tako so bili italijanski katoličani manjšina med svojim narodom, slovenski katoličani pa ob tem še manjšina v manjšini. Tudi slovensko javno in politično življenje je obvladovalo politično društvo Edinost s svojim časopisom, ki so ga vodili liberalni izobraženci, a niso bili nikoli idejno bojevitni in protikatoliško razpoloženi, tako je lahko tudi več duhovnikov sodelovalo z njimi.

Zato so imeli italijanski in slovenski katoličani velike težave pri svojih časo-

pisih, ki so bili navadno kratkotrajni, malo odmevni, delo nekaj navdušenih idealistov, brez sposobnih časnikaarjev, navadno so jih urejali duhovniki ob drugem delu. Eni in drugi časopisi pa so imeli v vsebinskem pogledu vsaj dve skupni potezi: zagovarjali so nepopustljivo krščansko vero in narodne pravice svojega ljudstva. V bistvu pa so imeli večji odmev slovenski časopisi kakor italijanski.

Prvi italijanski katoliški list je bil **Il buon fratello**, ki ga je leta 1860 izdal tedensko opat Paolo Tedeschi. Imel je skromen namen: odpraviti grdo govorjenje in preklinjanje med delavci. Uspeh je bil skromen, ker ni bilo gmotnih sredstev in ker se je urednik postavil preveč na liberalno stališče, ko je zagovarjal narodnostno vprašanje.

Sledili so: **La Lancia di S. Sergio** (1869-70), **La Verità** v letu 1869, **La speranza** — 8 mesecev leta 1870, **L'ancora** (1871-77) in vrsta drugih, vsega skupaj 22 do danes. Edini izmed njih ki se je ohranil do sedaj, je **Vita Nuova**, ki je bila ustanovljena kot tednik leta 1920. Prvi dve leti sta jo urejala laika, potem je postala glasilo Katoliške akcije, od 1978 je glasilo tržaške škofije, zato jo od 1924 dalje urejajo duhovniki. Dr. Zovatto je posvetil tedniku **Vita Nuova** posebno poglavje, v katerem je analiziral časopis od ustanovitve do leta 1936, ko je postal tržaški škof Antonio Santin. List je preživel težave pod fašizmom, hodil je po trnovi poti kot tedanji škof Luigi Fogar, bil odločen in previden, kakor so pač zahtevale razmere. Dr. Zovatto sklepa, da list ni bil informativen in najbrž tudi ne ustvarjalec javnega mnenja, ampak je odseval predvsem delavnost tržaške cerkve, kjer sta v prvi vrsti izstopala skrb za družino, za zakonsko skupnost, za krščansko vzgojo mladih s pomočjo Katoliške akcije, za pospeševanje verskega življenja, v katerem sta imeli posebno mesto evharistično in Marijino češčenje.

Enako natančno je dr. Zovatto obdelal slovensko katoliško časopisje v Trstu, ki je imelo podobne težave kakor italijansko. Ugotovil je, da so jih vo-

dili naslednji nameni: razširjanje, razlaganje in zagovarjanje krščanske vere, študij papeških okrožnic in škofijskih pastirskih listov, zvestoba cerkvenemu vodstvu, zavračanje modernizma v Cerkvi. Obramba slovenskih narodnih pravic, na socialnem polju pa zagovarjanje smernic *Rerum novarum* in katoliških shodov v Ljubljani. V leposlovju so tiskali vzgojne povesti, prinašali kritične članke in poročila o delovanju katoliških društev v posameznih župnijah.

Prvi slovenski katoliški list v Trstu je bil **Primorski list**, ki ga je ustanovil Ivan Slavec, vikar pri Sv. Justu, leta 1893 in urejal prvi dve leti, ko se je list preselil v Gorico, kjer je izhajal do leta 1914. Bil je razgiban list, precej konservativen, nasproten Edinosti, zato se je moral preseliti v Gorico.

Sledil je **Novi list**, ki je začel izhajati v Trstu 1899 in se po dveh letih preselil v Gorico, kjer je vzdržal do 1908. Ni bil pravi katoliški list, čeprav je zagovarjal katoliška načela, nasprotoval Ricmanjcem ob znani cerkveni aferi, napadal liberalizem itd.

Svetilnik, ki ga je od 1901 do 1903 izdajal duhovnik Ante Štemberger, je bil namenjen delavcem. Dva lista je izdajal dr. Jakob Ukmar: **Družinski prijatelj (1904-1909)** in **Zarja (1908-1910)**. Oba sta bila vsebinsko razgibana in mnogovrstna, oba strogo katoliška, v narodnostnem vprašanju pa sta zagovarjala krščansko sožitje med narodoma.

Sledili so drugi listi, vsega 23 in dva hrvaška, izmed njih so ostali do danes: **Katoliški glas v Gorici**, **Pastirček prav tam**, **Mladika** in **Jambor** v Trstu.

Člankov v drugem delu iz italijanskih in slovenskih časopisov je toliko in tako pomembnih, da jih ni mogoče na kratko predstaviti. Omenil bi samo znamenito Ukmarjevo pridigo o slovenskem jeziku maja 1931 v Škednju, in govor Leopolda Jurca 2. julija 1946 v Trstu pod naslovom **Noi Slavi siamo fatti così**.

Zovattova knjiga je odlično znanstveno delo in zasluži vse naše priznanje.

Martin Jevnikar

Vnetje želodčne sluznice - gastritis

Gastritis, po slovensko bi temu dejali vnetje želodčne sluznice, je najpogostejša želodčna bolezen. Včasih se hitro razvije — navadno po preobremenitvi želodca, zastrupljanju ali okužbi — čemur pravimo akutno vnetje želodčne sluznice. Dolgotrajna telesna, duševna obremenitev ali delovanje strupov — kot so zdravila, alkohol, nikotin, kava, pa povzročajo navadno najprej slabše, nato pa vse hujše okvare želodčne sluznice. Iz takega stanja se praktično vedno razvije kronično vnetje želodčne sluznice.

Akutno vnetje želodčne sluznice ali akutni gastritis spremljajo običajno bolečine v zgornjem delu trebuha, bruhanje ter povečano izločanje želodčnih sokov in kisline. Bolečine so krčevitega značaja, zelo močne in izzárevajo v hrbet. Bolnik ima lahko tudi manjšo ali večjo temperaturo. Počuti se zelo slabo. Akutni gastritis se zdravi predvsem z dietno prehrano: prvi dan samo čaj, nato en dan tekoča hrana, en dan kašasta hrana, nato preidemo na dietno prehrano in šele za njo na normalno hrano. Posebnih zdravil ni potrebno jemati. Če bolnik močno bruha in ima zelo močne krče, naj vzame kakšno injekcijo spazmoanalgetika, ki mu jo da zdravnik; tablete navadno izbruha. Spazmoanalgetik lahko dobi tudi v obliki svečk, vzame pa lahko svečko proti bruhanju.

Pri kroničnem vnetju je treba najprej ugotoviti, ali gre za vnetje s povečanim izločanjem kisline — hiperacidni gastritis, ali pa za vnetje z zmanjšanim oz. nikakršnim izločanjem kisline — anacidni gastritis. Kronično povečana kislina povzroča navadno krčevite bolečine, na tešče pa občutimo pritisk in pečenje v zgornjem delu trebuha. Pri tem neredko nastane razjeda na želodcu ali dvanajstniku. Razjeda, imenujemo jo čir ali rana, strokovno ulkus, je navadno posledica zelo začinjenih prevročih ali prehladnih jedi, ki jih uživamo v naglici, posebno če je telo hkrati nagnjeno k nastajanju razjed.

Bolnik, ki ima zgoraj opisane znake, naj gre čimprej na zdravniški pregled. Zdravnik pošlje bolnika na rentgensko slikanje, preiskavo želodčnega soka in gastrokopijo. Pri gastrokopiji s posebnim aparatom pod kontrolo očesa pregledajo sluznico želodca in dvanajstnika. Tako ugotovijo pravo stanje bolnika in predpišejo ustrezno zdravljenje.

Če se kisline ne izloča dovolj ali pa sploh ne, se lahko bakterije, ki povzročajo kronično vnetje, selijo v oddaljenejšo prebavne

organe, ker pač ni kisline, ki služi za razkuževanje želodca. Tako nastane vnetje dvanajstnika, debelega črevesa, žolčnika, jeter in slinavke.

Iz tega je razvidno, da je treba kroničnemu vnetju želodčne sluznice s povečano ali pomanjšano množino kisline posvetiti posebno pozornost, da dosežemo ozdravljenje ali znatno izboljšanje bolezni. Dieta pri kroničnem vnetju se določa glede na to, ali gre za preveč kisline z bolečimi krči ali pa za len želodec s pomanjkanjem kisline. Pri povečani kislini začnemo takoj s tekočo hrano, jemljemo jo predvsem v presnih sokovih, ki vežejo kislino. Na primer sok od korenja, pese, zelja, zelene ali paradižnika. Sokovi so okusnejši, če dodamo sladko mleko, sladko smetano ali mandeljevo mleko. Te sokove jemljemo kot glavne obroke. Vmesni obrok pa naj bo kak čaj, na primer kamilični. Čez nekaj dni začnemo jemati sadne sokove, zrela naribana jabolka, kašo od banan in grozdni sok. Približno čez en teden so dovoljeni kisli sokovi od sadja in zelenjave, drugi teden pa preidemo na kašasto hrano, tretji teden na dietalno in šele v četrtem tednu preidemo na polno redno hrano. Želodcu s povečano kislino so dovolj trije obroki dnevno, da sluznico čim manj dražijo. Tudi najlažja hrana pomeni dražljaj. Če je potrebno, vzamemo med dvema obrokoma nekaj požirkov kamiličnega čaja, sluzi ali mleka. S tem dosežemo pomirjenje želodca in vezanje kisline. Izogibati se moramo kemičnih sredstev za vezanje kisline, kot je naprimer soda bikarbona. Rana na želodcu se navadno razvije kot posledica dolgotrajnega presežka kisline in vnetja želodčne sluznice, zato je dieta ista kot pri povečanju izločanja kisline. Pri rani je stvar resnejša, ker je nevarnost, da počí, zaradi česar priporočamo stalni zdravniški nadzor ter previden in postopen prehod od ene oblike diete do druge. Posebno je treba poskrbeti za telesni in duševni mir in sprostitvev.

Pri nezadostnem ali nikakršnem izločanju kisline je potrebno dodajati naravno kislino in čimprej tudi proizvode iz črne moke, surovo sadje in zelenjavo, da oslavljeni želodec vspodbudimo k intenzivnejšemu delu. Prve dni pijemo čaje, nato do treh dni sluzasto hrano z dodatkom svežih kislinskih sadnih sokov, na pr. pomaranče, razredčen sok limone, sveže iztisnjen sok jabolk. Za kosi-

lo dajemo tudi sokove od zelenjave, kot kislno zelje, sladko zelje, paradižnik, korenje, zeleno z dodatkom sirotke, kislega mleka in kisle smetane. Kadar bolnik začuti težave, naj jemlje vse sokove z dodatkom sluzi. Ko težave minejo, preidemo na kašasto hrano: vse se pretlači skozi sito ali se zmeša z električnim mikserjem. Dajemo kašice od žita, ovsene kosmiče z mlekom ali jogurtom in prepečenec, ki se namoči ali dolgo žveči. Dolgo žvečenje okrepi izločanje sokov iz žlez želodčne sluznice. Želodčno sluznico vzbudimo za delo tudi s čisto zelenjavno juho, za napitek pa damo kisle sadne sokove in grenke rastlinske čaje.

Pri gastritisu se je treba izogibati alkohola, nikotina, kave, pečenih in praženih jedi, sploh vsega, kar se peče na masti, nadalje bele moke in proizvodov iz bele moke, sladkorja in čiste soli.

ANTENA

PREPOVED MOLITVE

Zavzet didaktični ravnatelj iz Trevigliana v Venetu je kar na svojo roko izdal okrožnico, s katero prepoveduje, da bi začeli šolski pouk z molitvijo. Svoje ravnanje opravičuje na okoren način in si domišlja, da lahko že didaktični ravnatelj izdajajo navodila o tej zadevi, ki spadajo pod konkordat, o čemer pa tudi najnovejše dopolnilo istega iz leta 1984 in nedavna razsodba Državneega sveta ne uvajata novosti.

RIŽARNA

Pri založbi Mondadori v Milanu je izšla v dveh zvezkih (nad 600 strani) knjiga o tržaškem taborišču Rižarna in procesu proti njenim nacističnim krvnikom. Knjigo je uredil Adolfo Scalpelli, vanjo pa je vložil veliko truda tržaški zgodovinar Galliano Fogar. Razpravo je objavil tudi tržaški časnikar Vojmir Tavčar. Večji del gradiva je iz preiskave, ki jo je vodil takratni sodnik Sergio Serbo. Proti njemu se na več mestih ponavljajo očitki, da jo je zasnoval preozko. Dejstvo pa je, da v Trstu noben sodnik ni hotel ali mogel osvetliti tragičnih vojnih dogajanj, kot to v veliki meri omogoča ta preiskovalna razsodba.

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

Žalostno pismo ČUKu

Dragi Čuk,

sebe in tebe sprašujem: ali je Jugoslavija še na Titovi strani? Poglej BRATSTVO IN ENOTNOST! Kako je Tito izgovarjal ti dve besedi. Zaljubljeno lahko rečem. In kje sta danes končali? Pomisli: tisti politolog, Igor Bavčar od Društva za človekove pravice hoče BRATSTVO IN RAZLIČNOST!

Ali vzemi ono drugo žalost, Kosovo! Dokler je Tito še kar migal, je bilo tako lepo: Srbi so vršili svoj narodni poklic, junštvo, Albanci so prodajali sladoled, Slovenci molčali, po potrebi pa vsi enodušno peli »Druže Tito, ljubičice belo«.

Ali vzemi tretjo žalost, gospodarsko krizo! Dokler je bil Tito med nami, je Trst mrgolel od jugoslovanskega turizma, po Sloveniji so rasli vikendi kakor gobe, Jugoslovani so se hodili smučat v Avstrijo, v Makedoniji so rasle tovarne kot piramide.

Ali vzemi ugled, ki ga je uživala Jugoslavija pod Titom: ves svet je gledal nanjo kot nosilko nove ideje za človeštvo: samoupravnega socializma. To se pravi socializma s človeškim (moškim in ženskim, pa tudi otroškim) obrazom. In kaj se dogaja danes? Mislím, da bi bil Tito najbrž zelo razočaran nad

tem stanjem, morda celo bolj kot je bil nad Jovanko (no, prvih rogov mu ni nastavljala, politične pa). Jaz mislim, da bi se od same žalosti zaprl v eno svojih 21 rezidenc, najrajši v Brioneh, se tam sprehajal po svojem botaničnem in zoološkem vrtu in nič drugega. Tako bi revež trpel od te bolne glasnosti, da si rečem: je že boljše, da ga je Bog k sebi vzel. Tako mu vsaj tisto ogabno norčevanje ne bi prišlo na ušesa, češ naj bi občina v Radovljici, pod katero spadajo romarske Brezje, preimenovala ta kraj v Brozje.

In naša Slovenija je še na Kardeljevi poti? Jej, kaj vse je moral ta človek preštudirati s svojim slabim vidom, koliko knjig in resolucij, da je izumil samoupravni socializem! Se pravi nov tip socializma, v katerem Partija ni nič več na oblasti, komandira pa vse. In zdaj? Ali ne kroži govornica, da je za slovensko univerzo poniževalno, da nosi ime po njem, in da bi jo bilo treba preimenovali? Mislila sem, da je to najhujše, kar sem slišala. Ne: slišala sem za oduren predlog za poimenovanje znanega jadranskega otoka. GOLI OTOK EDVARDA KARDELJA. A še odurnejši je razlog: da bi to pospešilo turizem!

Pomisli, ČUK: malo pred smrtjo je Kardelj dal človeštvo znamenito spoznanje, da je svoje sreče kovač človek sam, ne Partija. Rezultat? Da so na znanem zborovanju na Kongresnem trgu v Ljubljani bili ljudje z vilami, lesenimi in železnimi. Oni bi nosili srečo z vilami!

Zato si tudi glede njega rečem: kaj vse mu je prihranil ljubibi Bog, da ga je vzel iz tega solznega socializma! Tudi zanj sem prepričana, da bi od same samoupravne žalosti pustil vso politiko, se zaprl vase oziroma v eno svojih vil in kvečjemu šel semtertja na gobe. A če bi bila suša in ne bi bilo gob? No ja, lenaril ne bi, še naprej bi pridno študiral in si kvaril oči. Mislím, da bi Kardelj tudi sredi dreka, v katerem smo, še naprej študiral. Toda ali bi ljudje prisluhnili njegovim novim dognanjem? Recimo o kakšnem samoodpravnem socializmu? Ali pa bi se šli stavke in človekove pravice?

Katarina Pinko iz Postojne

LITERARNI NATEČAJ »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje XVII. nagradni literarni natečaj za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1988. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavec, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:	
prva nagrada	150.000 lir
druga nagrada	100.000 lir
tretja nagrada	50.000 lir
za ciklus pesmi:	
prva nagrada	100.000 lir
druga nagrada	50.000 lir
tretja nagrada	30.000 lir
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1989. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Ali si zapustil prijateljico, ker je pričela nositi očala?«

»Ne, ona me je zapustila, ko je začela nositi očala.«

LISTNICA UPRAVE

PODPORNI NAROČNIKI

Ob poravnavi naročnine so nakazali višje vsote:

Lučana Budal, Gorica, 30.000 Lir

Lojze Burjes, ZDA, 60 dolarjev

Alojz Hlede, Števerjan, 30.000 Lir

Ema Štrekelj, Trst, 30.000 Lir

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD

N. N.: »Dar iz hvaležnosti Mladiki«, 500.000 Lir

Mirko Spacapan, Gorica, 10.000 Lir

Jožefa Perko, Kamnik, 10.000 Din

Marijan Markežič, Gorica, 50.000 Lir

Kati Burjes, ZDA, 50.000 Lir

DAROVI V SPOMIN

Družina Daneu-Cvelbar, v spomin na pokojnega očeta, 50.000 Lir.

Ob obletnici smrti očeta Adolfa daruje sin Gregor Pertot 50.000 Lir.

V počastitev spomina dragih prijateljev prof. Jožeta in Lojzke Peterlin daruje Zlata Bartol 100.000 Lir.

Vsem se iskreno zahvaljujemo.

Šofer je na sredi vasi povozil gosko, zaustavil avtomobil, skočil iz njega, pobral povoženo žival in jo vrgel v prtljažnik.

Pa je prišel medtem lastnik povožene goske in zaklical šoferju:

»Hej, pa menda vendar ne boste odpeljali gosi v veterinarsko bolnišnico?«

—o—

V restavraciji.

»Natakar, to je svinjarija. Prst imate prav v krožniku, ki mi ga prinašate!«

»Oprostite, gospod, ne bi rad, da mi zrezek pade še enkrat na tla.«

—o—

»Kako krasno obleko imate!«

»Vam je všeč?«

»Vsako leto bolj...«

—o—

»Si res kupil avto?«

»Da, res. Rad bi videl malo sveta.«

»Katerega pa? Tega ali onega?«

—o—

Mali profesorjev sin je zelo radoveden.

»Kaj je črnc, mamica?«

»To je človek, ki ni črn samo po obrazu, ampak tudi po telesu.«

Profesor dvigne glavo od svojih knjig in strogo vpraša:

»Matilda, odkod pa ti to veš?«

IZLOŽBA OSLARIJ

»... naraščanje demografskega naraščaja...«

Radio Trst A, 9. okt. 1988

Od obrtniških izkušenj v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38
Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91
Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

PISMA

ŠE OB ZAMENJAVI V SKA

◀||| 2. stran platnic

rikalnega upora sploh ni bilo in niti eden izmed duhovnikov v tistem delu Dolenjske ni bežal nikamor. Kmetov pa niso nahujskali hitlerjanski agitatorji, ampak člani komunistične partije, ker sta bili tedaj Sovjetska zveza in Nemčija še zaveznici in je bilo komunistom prav, da njihova zaveznica — Nemčija dobi čim več slovenske zemlje.

Blažič je v svojem članku naprtil svojo odgovornost za državljansko vojno in strahotno prelivanje slovenske krvi na pleča ljubljanskega škofa dr. Rožmana in na slovenski klerikalizem. In to obrekovanje ponavlja Blažič še danes, ko je povsem jasno, kdo je začel državljansko vojno in kdo je neusmiljeno pobil na tisoče neoboroženih domobrancev. Je v tem Blažičeva širokosrčnost, strpnost in ljubezen do resnice?

- vse bančne usluge in storitve
- neprekinjena blagajna
- Bancomat
- Bankamericard Visa
- investicijski sklad Aureo
- menjalnica
- vse vrste posojil in vlog

urnik:
ponedeljek - petek
08.20 - 13.00
14.20 - 15.40

v nedeljo
10.00 - 12.00

od 1908
POSJOJILNICA
OPČINE
CASSA RURALE
OPICINA

34016 OPČINE
Bazoviška ul. 2
Tel. 040/212494